

DIATRIBA

DE

CHALDAICIS PARAPHRASTIS,
eorumque Versionibus,

EX

utroque TALMUDE, ac
Scriptis Rabbiorum
Concinnata.

Authore T. S. A. B. è Coll: Regia.

OXONII,

Excudebat H. Hall celeberrimæ Academiæ Typo-
graphus, pro Tho: Robinson. 1662.

LIBRARY

REVEREND

RISIMO

D. THOMAS BARLOW

S. T. D. B. S. T. D. B. S. T. D. B.

RECTOR

of the

Church

of

St. Mary

the

Church

of

St. Mary

the

Church

of

St. Mary

the

Church

of

St. Mary

REVERENDO AC CLARISSIMO VIRO

D. THOMÆ BARLOW,

S. T. D. *vigilantissimo Collegii*

REGINALIS *Præposito, ac digni-*

simo Theologia pro Dominâ

MARGARETA *Professori, in*

Academia Oxoniensi

instructum.

D Vm mecum seriò deli-
berarem, Vir Colen-
dissime, cujus nomini
hoc levidense opusculum, no-
strorum studiorum primitias,
devotè consecrarem, statim ab
hac anxîâ cogitatione placidè
abripuit jucundissima vestra

A 2

erga

Epistola

erga me humanitatis memo-
 ria, quâ, qui antea me liberum
 putabam, Te Patronum con-
 scribere necessario cogor. Cum
 enim hoc quantulumcunque
 est opellæ potius dedicarem
 quàm Tibi, sub cujus præsidio
 harum literarum studio vacauis-
 se, non sine summâ delectati-
 one, mihi feliciter admodum
 contigit? Neque aliter expo-
 scunt cum istud jus domini-
 quod merito in me habes, tum
 ista officii ratio, quod Re-
 rentiæ vestræ debeo. Diu est
 ex quo in libertatem Academi-
 eam è servitute vulgi, quo me
 tanquam degenerem effocasi-
 naturæ partum infeliciter depo-
 sita, et in A. stinaveram.

Nuncupatoria.

no finaverat severa tristioris fati
inclementia, assertus, magni-
tudinem humanitatis vestrae
mirum in modum experiri co-
quepi, de quâ consentientis famae
beneficio, tanta inaudiveram.
Ab isto tempore omnia felici-
tatis quam sperare vel debui vel
potui, processere, dum tot be-
neficia in me humanissime
concessisti supra spem, meri-
tum ac (ita me veritas amet!)
expectationem, quæ continuâ
superfœtatione usque ad tam
effluigentem numerum penè di-
mixeram infinitum accreverunt,
meut de numerando omnino
eratum desperaturus. Vnde non
depossum non gratulari mihi nec
A 3 hanc

Epistola

hanc foelicitatem, qui talem
nactus sum Patronum, de quo
meritò dubitatur, utrum sit
magis laudandus admirabili
in omni literaturæ genere sci-
entiâ, an humanitatis, quâ ho-
mines propriè sumus, officio.
Hoc me profiteri jubent grati-
tudo ac apertissima veritas.
Adeò enim stupenda est vestra
eruditio, ut cujusslibet luxuri-
antis ingenii licentiam facilli-
mè reprimat, adeò admiranda
est vestra humanitas, quâ quot
quot conatu paulò diligentior
ad humaniores literas aspirant
benignè favere soles; ut maxi-
mè verendum est, ne injuriam
ei haud facilè condonandam
facerem

Nuncupatoria.

facerem, si eam inanibus elo-
giis & quæ neutiquam attingunt, celebrare conarer. Quod
mecum libentissimè fatentur
omnes, quorum aures *Barlo-*
viani nominis fama penetravit.
O virum in foelicem literarum
παλιγεραιων in hac effoetâ mundi
senectâ, auspicatò natum! O
auream clementissimi pectoris
benignitatem, erga inferiores
propensam! quâ adeò præditus
es, ut *Titi* imperatoris exem-
plum exactè imitatus, nemi-
nem à præsentia tuâ tristi vultu
dimittis unquam, nisi fortè
quia tam citò discedendum est.
Sed Panegyricum jam non
scribo. Neque enim tantam

Epistola

laniam insanivi, ut vestras meritissimas laudes in hac brevi pagellâ comprimi posse cogitarem. Sola nostra ambitio, hac in re innocentissima, terminatur ad gratitudinem. Patere ergo, Vir Insignissime, hoc obsevantia nostræ qualequale pignus futurum tuo celeberrimo nomini inscribi, quod mundo palam testatum faciet, me ingrati animi crimen horuisse. Nec hîc sistam, quin aliquid majoris officii obsequentissimè meditabor, ac linguarum Orientalium pios conatus in suavissimum vestrarum laudum concentum diligenter expromam. Vale, Vir
eru-

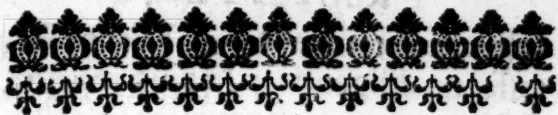
Nuncupatoria.

**Eruditissime, ac amore solito
amplecti dignare**

Aeternum Reverentia

Vestrae addictissimum,

THO: SMITH.

Benevolo Lectori S.

Non opus est, Amice Lector, ut Scriptorum *Talmudicorum & Rabbinicorum*, in Philologicis tam sacris quàm profanis, mirabilem ac necessarium usum longâ sermonum ambage jam demonstrem; cùm sine his sacer codex primigenio idiomate quod Sanctum audit, conscriptus לכל צרכי vix intelligi poterit. Clamitant omnes cordati, infallibilem *authenticam* scriptis humanis (sic enim sunt versiones quomodolibet cunq; elaboratæ) imputari non debere, & *Hebraeo* textui constantissimè adhærendum esse. Quod rectè ab illis dictum libentissimè concedo. At quibus mediis ad rectam ac perfectam sacri textûs intelligentiam perveniendum sit, scriptis *Rabbinorum* incon-

sultis,

PRÆFATIO.

sultis, edoceri vellem. Dicunt fortasse ex diligenti ac sæpius repetitâ dictionum ac phrasium inter se collatione. Esto. At quomodo vocabula tales significationes habere norunt? cum diu est ex quo *Hebraica* lingua desit esse vernacula. Respondebunt, ex *Lexicis Christianorum*. Concedatur. At quæro iterum, unde isti hauserunt? Hic ergo illi hærendum est, vel in nostram sententiam eundum. Unde, quæso, nobis constat de gestis *Romanorum* ac *Græcorum*, nisi ex eorundem Annalibus ac historiis? Quidni idem licebit dicere de antiquitatibus *Judaorum*? An aliundè melius petenda est notitia cæremoniarum ac rituum, quibus in suis publicis officiis pietatis utebatur gens olim à Deo dilectissima, quàm ex Pandectis utriusq; *Talmudis*? vix puto quèquam fore quin ita sentiat. Verbo dicam, quicquid ad exactam *Mosai-carum* legum, rituum, ac historiæ sacre cognitionem, addo etiam, ad illustrationem

PRÆFATIO.

Illustrationem quam plurimorum difficultium locorum in N. Instrumento pertinere videatur, totum id non aliunde petendum est, nisi ex *Talmudicis Rabbinicisque Digestis*. Nos hæc non omnino gratis dixisse, abundè, uti spero, fidem faciet hoc leve, post uberrimas virorum *Hebraicè* doctorum, qui harum literarum adminiculo, tot abstrusa reconditissimæ eruditionis mysteria in lucem scilicet protulêre, messes, *Lectionum Talmudicarum, Rabbinicarumque* spicilegium, quod jam in manus tuas do, non tam proprio Genio, quàm amicorum hortatu adductus; quorum importuna efflagitatio tandem expugnavit modestiam nostram, dum metus contra bonos mores peccandi, si denegâssem, me meam famam prostituere jam cogit. Quomocunque cadat alea, non me poenitet, nec poenitebit unquam temporis in harum literarum studio impensi, in quibus, si aliquem progressum fecerim,

PRÆFATIO.

rim, etsi dolenter sentio quàm sit
exiguus, is ascribendus est viris Cla-
rissimis ac undecunque Doctissimis,
D. Joanni Pearson, D. Edm: Castello,
& *D. Tho: Lamplugh* non ita pridem
spectatissimo meo Tutori, *S. Theolo-*
giæ Doctoribus, necnō Eruditissimo
D. Tho: Smith, Protobibliothecario
Cantabrigiensi, ac *Josepho William-*
son Armigero, viro politissimō inge-
niū ac suavissimis moribus, qui de me
ac meis studiis admodum præclare
meruerunt. Absque his enim fuisset,
vix ausus essem nomen meum inter
harum literarum studiosos profiteri,
quod hīc, prout omnino decet, gra-
tus agnosco. Tu verò, Lector bene-
vole, hosce labores nostros boni con-
sule, sic animum mihi addes longē
majora audendi in tuum commodum.

T. S.

E Coll. Reginae Nonis
Septembris, anno à
partu & v. m. a. d. m. d. c.
rix Virginis 1661.

Operarum σφάλματα sic emendanda.

Pag 3. l. 8 **ס'כ**. l. ult. tibi. p. 10. l. 2. πολυθρύλλητον. p. 13. l. 23. interpretatum esse. p. 16. l. 16. occurrendum. p. 28. l. 3. scho. lam. l. 15. χένια. p. 29. l. 9. **נכנמל**. p. 30. l. 10. μεμαρτυρημένα. p. 41. l. 12. Hierosolymitanum. p. 54. l. 12. præcedens. p. 56. marg. l. 7. quatern. 5. p. 58. l. 13. pro traditio lege constitutio. p. 61. l. 4. Addæ. p. 65. l. 13. ben Syra. p. 66. l. 21. **לכפר**. p. 82. l. 26. propius. p. 83. l. 10. traditionibus. p. 93. l. ult. **רנמר**. p. 104. l. 12. biblia. Leviora sunt etiam alia errata, puta **7** pro **7** bis vel ter, & e pro x, quæ Lectorem non multum remorabuntur.

**Diatriba de Chaldaicis
Paraphrastis, eorumque
Versionibus.**

CAP. I.

De vocabulo תרגום quod ad Chaldaicus
Paraphrases peculiariter refertur ac re-
stringitur. De aliis versionibus usurpatur
à Rabbinis vocabulum מהרם. העתקה
etiam dicitur, qui interpretatur verba a-
licujus Rabbiniconcionantis populo. אמר
interpres. Δεγύμνωσις et Drogueman. Le-
xicon Chaldaicū Elia Levita, cui titulus
מתרגום. De causis Paraphrasium Chal-
daicarum. Hebræi in Ægypto suam lin-
guam integram conservabant. Sacerdotes
a Babylone reduces linguam sanctam non
obliti sunt. De antiquo modo interpretan-
di in Synagogis. Lingua Hebræa desit
esse vernacula post reditum a Babylone,
contra Helvicum. Nulla paraphrases
scripta ante Jonathanem & Onkelum. De
justa antiquitate horumce Targumim

B

contra

contra quosdam qui post Hieronymum con-
scripta volunt. Conjectura quare horum
non meminerint Patres. An Patres cita-
rent ea sub nomine Syra versionis. Iuda-
bas Paraphrases ad Moysen & prophetas
ineptè referunt. LXX Seniores suam ver-
sionem a Chaldaicis Paraphrasibus non
hauserunt.

E Chaldaicis Paraphra-
sibus, earumque au-
ctoribus hâc in Diatri-
bâ כסעריה רשמינא
plenissimè acturus, o-
peræ pretium duxi,
in explicando nomine

חרנו, quo singulae Paraphrases peculia-
ritèr appellantur, aliquantulum immorari.
Radix hujusce vocis nempe חרנא ver-
bum quadriliterum בן ארבע אותיות, ut
filii Grammaticorum loquuntur, significat
exponere, interpretari, ac transferre ex
qualibet linguâ in aliam; ubi rigor trala-
tionis verbi de verbo non semper exigen-
dus est, sensu interim manente integro,
quod ab interpretibus diligentissimè obser-
vandum. Hoc sensu frequentissimè occur-
rit hoc vocabulum apud Rabbinos ac scrip-
tores Talmudicos, ut nemini ignotum esse
queat.

de Chaldaicis Paraphrastis. 3

quæat, qui illorum scripta vel per transen-
nam inspexerit. Unde *Elias Levita doctis-
simus Rabbini in sue Tisbi* (quo nomine,
allusum est tam ad *Eliam* qui *Tisbites* ap-
pellatur, quam ad numerum vocabulorum,
quæ sunt כו כח כח. quæ in isto Lexico ex-
plicantur) hæc habet in vocabulo תרגום
דבנים חושבים כי לשון תרגום אינו
גופל דקטל לשון אדמי ואינו כי תרגום
רוצה לומר פירוש וכן בעזרא וכתב
הנשהון כתוב ארמית ומתורגם ארמית
דל" ומפורש כלשון ארמי וכן כל המפרש
לשון אחד כלשון אחד נקרא תורגמן או
מתורגמן ובלשון עברי מליץ כמוכיהמליץ
בעתם תרגום מתורגמן כינו הון הוא
יהיה לך לפה לתורגמן. *Multi putant*
vocabulum תרגום tantum competere lin-
gue Chaldaice quod non est verum. Nam
Targum idem valet quod פירוש, explicatio,
expositio; Sic in Ezrâ usurpatur cap. i. v.
7. Eratque scriptura exemplaris scripta
Syriace, & explicata linguâ Chaldaicâ. Sic
qui transfert unam linguam in aliam, dicitur
תורגמן seu מתורגמן, qui in linguâ Hebræâ
ut Gen. xlii. quoniam interpres in-
ter illos, Chaldaice redditur מתורגמן
Sic Exodi cap. i v. Ipse erit sibi

quasi os redditur לתורגמן. Deinde addit
 בנו ממנו בנין פעל כגון אונקלוס או יונתן.
 חרגם ובפסוק יטנו עם אחר בתרגום
 ירושלמי ומתרגמין ביניאיהון *Inde ver-*
bum deducunt in conjugatione Piel ut Onke-
los & Jonathan חרגם; item *Esth. cap. 3.*
v. 8. Targum Hierosolymitanum habet
 חרגם ביניאיהון *Hac ille.* Etsi rectius
 ac convenientius regulis *Grammatica* di-
 cendum esset nomen a verbo, non verbum
 a nomine derivari, si nos mentem *Elia* re-
 ctè perceperimus. Idem scribit etiam *R.*

Jmvebinah
Cap. ix.

que est ter-
tia pars.

Meor Ena-
jim.

Azarias חרגם כבדו נורע כי מילה חרגם
 משמעה פתרוכל לשון שאתה שומע
 כאמרם פרק כל כתבי תרגומה רב חסדא
 והמליץ בינותם חרגם אונקלוס מתורגמן.

Jam notum est quod vocabulum חרגם *i-*
dem valet quod פתר interpretari in qualibet
linguâ quam calles. Et sic dicunt *cap xvi*
tractatus de Sabbato חרגם i.e. *Interpre-*
tatus est Rab Chasda, & quod in Hebraeo
est מתורגמן Onkelos reddit מליץ. Sic in e-
 odem capite מחליף אינו מפרש אינו מחליף
 מלה במלה אבל מרחיב הדברים
 כהעתקה טימסאוס לספרי הגילוסוף.

Absolutè si loquamur, qui interpretatur non
verbum de verbo reddit, sed quandoque dila-
tat,

de Chaldaicis Paraphrasis. 5

cat, sicuti fit in versione Themistianâ libro-
rum Aristotelis, qua tamen dicitur Para-
phrasis. Ex his certissime patet, ulum
hujusce vocabuli generalem fuisse, quod
ad omnes translationes accommodari pos-
sit; de linguâ enim Egyptiacâ usurpatur
ab Onkelo in Gen. cap. xlii. v. 23, de Gra-
câ apud R. Azariam. Vnde sequitur ver-
sionem Persicam Pentateuchi a Jacobo Ta-
woso factam, ac Arabicam R. Saadia Gaon
aqué rectè appellari posse Targumim, mo-
dosi voluerit usus, quem penes arbitrium
est, & vis & norma loquendi ut Venusinus
ille canit. At verò Targum unanimo con-
sensu scriptorum ad Chaldaicas Paraphra-
ses refertur, & quando aliqua sit mentio
Targumim in scriptis Rabbiorum, necesse
est, ut de hisce tantummodò intelligas.
De aliis versionibus usurpatur העתקה
ut העתקה שבעים ושנים וקנים ver-
sio lxxii Seniorum frequentissimè apud
Azariam & מעתיקים interpretes apud
Aben Ezram non uno in loco. At de Jo-
nathane ac Onkelo semper מתרגמן Hujus
vero vocabuli alter occurrit sensus, nempe
quando uti loquitur Elias Levita כשארם
משמיע רברו על יד אותו כאותו
לשון עצמו נקרא מתרגמן וכן אר"ל
כל מזמור

Imre bina
cap. XLV.

כל מזמור שנאמר בו משכיל על ידי
מתורגמן אמרו וכן היה מנהג הדרשנים
הקדמונים שאמרו ובריהם על ידי

מתורגמן *quando homo audire facit verba e-*
jus per alium is dicitur Adeturgeman. Hinc
dixerunt Rabbini bona memoria quilibet
Psalmus qui titulum משכיל in fronte aspicio
gerit dictatus fuit per interpretem: sic mos et
tiam fuit concionatoribus illis veteribus di-
ctare verba sua per interpretem, hæc ille, sic
legimus in Gemara Sanhedrin Talmudis Ba-
bylonici cap. 1. Resh Lakish magni nominis
apud Judæos Rabbini Rabbi Jehudam filium
Nachmanis olim interpretem fuisse אמרו

fol. 7. 2.

עליו ליהודה בר נחמני מתורגמניה
דריש לקיש קום עליה באמורא

Dixerunt R. Jehuda Nachmanidi interpreti
Resh Lakish, surge coram illo pro expositore.
Raro enim isti Rabbini qui ad fastigium
honoris eruditionisque pervenerunt coram
populo suas conciones publicè recitabant
honoris ampliandi causâ. Unde auribus
suorum interpretum insusurrabant, qui
canorâ voce suas decisiones proponere so-
liti fuerunt. Sic Glossa exponit R. So-
lomonis קום עליה באמורא להשמיע

de Chaldaicis Paraphrastis. 7

לציבור מה שלחיו שלך *asta ei in interpretē*
ad declarandam expositionem catui, quam
tibi insusurravit. Idem ergo dicebatur
 אמר *uti Glossa in cap. 7. Seta satis di-*
 lucidē ostendit אמוריה המתרגם לרבים

מה שהוא לוחש לו בעת הדרשה

Amorai qui interpretatur publice quicquid
 ipse insusurraverit ei tempore concionandi

Vide alia exempla è *Talmude* desumpta in
 notis eruditus viri Cl. Joannis Cocceii in

p. 143.

excerptis *Gemara Sanhedr.* Hoc enim

144.

jam non agimus. Ad hanc consuetudinem
Christum nostrum Salvatorem alluisse olim

conjectatus sum qui in cap. 10. *Matthai. v.*

27. Discipulos suos quomodo sese gere-

rent in officio suo, divinā ac cœlesti do-

ctrinā instruens, addit *δ εις το εις ακουειν,*
αυποξενει ομι των συναγωγων. Nec sanē nos

poenitet conjecturæ; nuper enim incidens
 in librum viri Cl: ac in scriptis Rabbini-
 cis Talmudicisque exercitatisimi Joannis Ligh-

p. 154.

155.

footi Cantabrigiensis, cui titulus in *E-*

vangelium S. Matthai, hora Hebraica ac

Talmudica, illum idem cum nobis adno-
 tasse inveni, quod sanē mihi metipsi maxi-
 moperē gratulor. Jam liceat videre è quo
 istam expositionem hausit Elias, qui hāc
 de causā nomine aptissimo *Lexicon* suum

Chal-

Chaldaicnm, opus sanè diffusæ eruditio-
 nis, appellavit מתורגמן quia ut ipse lo-
 quitur in præfatione suâ הוא מתרגם
 לשון המקרא כלשון ארמי ולשון ארמי
 כלשון המקרא iste liber transfert linguam
 sacram in Chaldaicam & vice versa.
 Hoc vocabulum corruerunt *Græci* sequi-
 oris ævi, apud quos frequenter occurrit
 Δεγύμωσις seu Δραγουάσις (utroque enim
 modo legitur) pro linguarum exoticarum
 interprete ac expositore. *Codinus Europala-
 ta de officiis & officiliabus Curia & Eccle-
 sia Constantinopolitana* cap. 5. num 70.
 ὁ μέγας δεγυμνωτής ὅς ἐστι τῶν ἐρμηνεύων
 αἱ καὶ αἱ ὀνομαζομένης Δραγουένης. Quem lo-
 cum in adversariis adnotaveram antequam
 Cl. *Meursii Glossariū* Græcobarbarū consu-
 lerē qui huic quamplurima alia testimonia
 eruditè adjecit. Hinc Δραγουανίζειν seu Δρα-
 γουανίζειν apud *Nicetam Choniatem* lib. 4.
 in Manuele Comneno quod recte explicant
*Fabrotus in Glossario & Portius in Dictiona-
 rio Græco Latino Barbaro* per τὸ ἐρμηνεύειν
 ἢ μετράζειν Latine interpretem agere.
 Δραγύμωσις autem nō solum est qui peregri-
 norum regum legationes interpretatur, sed
 etiam pro quolibet accipiendus est, qui di-
 versarum linguarum peritus, Mercatorum
 qui

de Chaldaicis Paraphrasis. 9

qui peregrina loca negotiationis causâ per-
tunt, mentem vernaculè explicant resque
eorum curant. Quo sensu hodie occurrit
vocabulum Dragoman apud Turcas & ^{vBusbequii}
Græcos qui sub Ottomanidarû jugo inO- ^{epist 4.}
riente gemunt, ut apud Italos Drogueman, ^{Lugdun}
& Gallos Trucheman. Quæ valde æstia ^{Batav. 12.}
sunt nostro Chaldaico תורמן Hæc de ^{p. 338.}
nomine *Neg-dawia* ^{ivra} dicta sunt. Jam ve-
ro quærendum est, quibus de causis versæ
erant sacræ literæ è linguâ *Hebraicâ* in
Chaldaicam. Populus *Israeliticus* qui lin-
guam *Hebraicam* per tot secula puram ac
integram conservavit, è captivitate *Baby-*
lonicâ redux, eam oblitus est ac sermones
vulgares in lingua Chaldaica cui assuefa-
cti erant per LXX annos usurpare coge-
batur. Tum purus *Hebraismus* desit esse
vernaculus, postquam duraverat annos plus
minus ter mille & quadringentos, in cu-
jus loco successit *Chaldaismus*, qui etsi
quædam hujus linguæ sanctæ dialectus
rectè sit habendus, tamen adeo abundat
horridulis variationibus, formationibus,
que vocum, ut penè diversa lingua esse
videatur, adeo ut qui unam callet, non ne-
cesse est ut calleat alteram. *Hebraei* sanè
in *Ægypto* diu habitantes linguam suam à
contagio linguæ Barbaræ immunem con-
serva-

Sic. R. David de Po-
binos, *mis inpra-*
fat: dictio-
narii.
v. Plurima
testimonia
apud Bux-
torf: differt
de propagat
linguae
Sancte.

fervavere, juxta consensum omnium Rab-
binorum, unde illud *מלשון מלכות* apud Rab-

binos, *שלושה דברים לא שנו ישראל*
במצרים *שמותם ומלבושם ולשונם*

Tres res non mutarunt Israelita in Aegypto,

nempe nomina, vestes & linguam suam uti

legitur in præfatione *Elie Levita* in *Me-*

turgeman, quam cum aliis *הקרמות* *על*

דא edere decrevimus. Unde sine dubio

mirabuntur aliqui, quî fit, quod in exi-

lio isto septuagennali linguam suam dedidi-

cerunt, qui in *Aegypto* per plures annos in

perfectione ac puritate retinebant. Sed

mirari desinent, dummodo rem exactiori

indagine perpendant, In *Aegypto* scilicet

in terrâ nempe *Goshen* inter se vixerunt,

cum *Aegyptiis* non omnino aut rarò con-

juncti, adeo ut nulla occasio suam linguam

corrumpendi mixtione alterius aderat, at

in *Babyloniâ* huc illuc disperferant pro li-

bitu dominorum quorum linguam addisce-

re cogebantur, vel potius naturali inclina-

tione istius terræ linguâ sponte affectabant

Hinc *Elias Levita* *כשנלו מעל ארמחם*

לכלל שחכו הלשון מכל וכל ככתוב

בספר נחמיה ואף החכמים ויודעים

התורה עיבר למודים היה בלשון

חבלי

in præf: ad
Metburg.

de Chaldaicis Paraphrasis. 11

הַכְּבוֹרִים Postquam migrarunt à terra suâ ad Babylonem, obliti sunt omnes omnino linguam suam Nechem. 13. cap. Adeo ut etiam sapientes ac lingua periti fundamentum doctrinae suae ponerent in linguâ Babylonicâ. Quod tamen molliori interpretatione intelligendum est, non enim credibile est sacerdotes, cæterosque Judæorû primores suâ linguâ penitus dedidicisse, hoc quippe omnino falsû est, (côstat enim הַגִּדּוּלָה אֲנָשֵׁי כֹסֶת הַגִּדּוּלָה viros Synagogæ magnæ quorum princeps fuit Ezra linguæ Sanctæ callentissimos fuisse, qui è Babylone redierunt) sed quia hæc lingua cessarit esse in quotidiano usu apud vulgus. Ut ergo populus mentem Dei sacræ scripturæ libris revelatam melius intelligeret, omnino necessum fuerit eos sermone vernaculo exposuisse. Hinc Ezra & Daniel profectus vulgi studiosissimi libris suis quamplurima Chaldaica insperserint.

(a) Postquam enim Levita sectionem è lege,

(a) Juchas: fol: 44 Col: 2. אֵין מַעֲמָדִים חֲדָרָאֵן על צְבֻר־פְּחוֹת מַחֲמִישִׁים שְׁבָה Non constituent interpretem super Synagoram, in quâ non sunt 50, viri id extundunt ex eo שֶׁר הַמִּישִׁים 1sa. 3. v. 3.

lege, prophetis, seu hagiographis (hanc tripartitam divisionem scripturæ confirmat Christus Luc. cap. 24.) Linguâ Hebraicâ perlegisset, illam vernaculè reddidit populo interpres, ad quam consuetudinem, nullo fallor, allusum est à Sancto Paulo in 1 Corinth 14. cap. (b) Hunc morem probant ex Nehem 8. cap. v. 8. (c) Hinc isti canones de modo interpretandi, de officio interpretis, cæterisque quæ ad hanc rem spectant.

(b) 1 Cor: 14 cap: V. Doctissimum Paulum Fagium habere de re pulchrè differentem in præfatione ad Lexicon Chaldaicum Eliæ Levitæ.

(c) Megilla Talmud Hieros: cap. 4. Hic versus ita exponitur a Talmudicis יקראו בספר בתורה האלהים המקרא מפורש זה חרנום ושום שכל אלו הטעמים יבינו במקרא זה המסורה ויש אומרים אלו ההכרעים ויש אומרים אלו ראשי הפסוקים.

Et legerunt in libro illo, in lege Dei, in textu Hebræo: explanatè cum Targum: & apposuerunt intellectû, illi sunt accentus, & intellexerunt scripturam, ista fuit Masoreth, quidam dicunt esse pausas distinguentes, alii esse principia versuum. Eadem verba etiam reperiuntur in Talmude Babylonico tractatu Nedarim, cap. 4. fol. 37. ad quæ notavit Azarias cap. 9. מפורש

הוא חרנום כאשר שפחם אזהרה ארמי הנרו חרנום כאלו חרנום אצלם מכלל

Explicatè h.e. cum Targum, lingua enim tum fuit Chaldaea quæ in usu erat ex quo Babylone ascenderant. v. Buxtorfis Tiberiadem cap. 7. p. 34.

de Chaldaicis Paraphrastis 13

ant apud *Rambam* in *halacha rephilloth*:
cap. 12. Qui eos desumpsit ex cap. 11. 12.
Masseceth sopherim. Quod sanè omnino
abunde sufficit ad arguendum errorem
Belvici qui scribit scripturam verti in lin-
guam *Chaldaicam*, non ideo quasi *Hebra-*
m non amplius intelligerent *Judei*; sed
quod simul rudiori populo explicationem
quandam scripturæ S. dare voluerunt: ne-
que est ut excipiant, additam fuisse inter-
pretationem, nam absurdum est nostrates
Judeos jã plus intelligere in linguâ *Hebraâ*
quam olim prisci *Judei* ante dispersionem
in quatuor regiones mundi. Hæc ille. At
his nō vidit hypothefin ejus prorsus vanam
ac stramentitiam esse, quasi hodie apud
Judeos Lingua Sancta esset in vulgari usu.
Quod verò aliquantulū intelligat linguam
sanctam vulgus, ascribendum frequenti
lectioni legis ac prophetarum in suis syna-
gogis.

Nec rectè argumentatur (d) *Majerus*, (d) *Philol.*
Judeos olim verba *Chaldaicè* non interpre-
atum iri, quia iste mos hodiè exolevit,
quasi tempus quamplurimos ritus in qua-
libet gente non aboleverit, vel saltem mu-
averit; hoc sanè modo tollenda esset ve-
ritas cujuslibet Historiæ, quæ refert res
olim ita se habuisse, quod verò eodem
statu

de Paraph:
Chald. cap.
1.

v. Cl. Wal.
toni
prolegom:
12. Sect. 6.

Sacr: lib.
2. cap. 2.

statu non manent, novaturienti cujuslibet aetatis genio ascribendum, quae prout commodum videbitur, mutare possit.

Sed praeter testimonia è *Rabbinarum* scriptis petita, exemplaria, qualia jam nos vidimus, aliquot antiqua hanc rem invictissime demonstrant; exemplaria inquam quae textum *Hebraicum*, & *Paraphrasin Chaldaicam* continent alternatim, non eadem formam, quam hodie extant in impressis codicibus, scilicet in diversis columellis sed eadem paginam cuilibet versui subjicitur sua versio *Chaldaica*. Tale hodie extat in *bibliotheca Archiepiscopi Williams W. Monasterii Pergameno* nitidissime descriptum quo usus est Praestantissimus *Dr Walton* jam *Episcopus Cestriensis* in editione *biblicorum* *ΠΟΛΥΓΛΩΤΤΩΝ*. Simile exemplar vidisse scribit *Argentinae Buxtorfius* in *pistolâ ad Hottingerum* quam exhibet in suo *Thesauro Philologico* p. 584. Hinc invincibile (e) argumentum contra *Pontificios* desumi possit pro versione scripturae in vernaculam linguam, sed jam nobis non vacat hæc expendere, sed pergeremus.

Omnino verisimile ac tantum non proceratissimo habendum censeo, nullas dari *paraphrasas*

(e) v. *Buxtorf*: de *virgine puncti*: p. 127.

de Chaldaicis Paraphrastis 15

Paraphrases scripturæ scriptas ante *Jonathanem* & *Onkelum*, quolibet interprete, prout sibi visum fuerit, exponente juxta sensum verborum, ac scopum intentionemque spiritus sancti. Nec enim opus esset certâ aliquâ versione ad cujus normam cæteræ expositiones dirigerentur. Siquis enī pruritu innovandi laborans secus ac verba præ se ferebant, interpretaretur, ad *Sanhedrim*, seu ipsius delegatos res deferenda esset, quos penes esset tales interpretes à suo officio suspendere, donec heterodoxas suas opiniones publicè retractaverint, sed non opus est, ut hoc, quamvis omninò verum, asseramus, quia suspicamur istos interpretes tantummodo verbum de verbo reddidisse, ubi ne vel minima erroris suspicio suboriri potuisset.

Suus ergo maneat integer ac intactus honor *Jonathanis* ac *Onkelo* interpretandi, ac primò interpretationes suas literis conscribendi, circa tempora, quæ *Christum Jesum* natum attingunt, vel paulo post, ut infra declarabimus. Jam verò quærat aliquis, si ita res se habuerit, omnino harum versionum meminerint partes primitivæ ecclesiæ præsertim *Origines*, qui diversis linguis sacra biblia edi curaverat cujus immensam diligentiam in sacris literis luculentissime

lentissime testantur *Octopla*, hæc pretiosissima *paraphrasis* omnino silentio non præterisset, modo tunc temporis extitissent. *Josephus* etiam diligentissimus antiquitatum *Judaicarum* indagator, qui tot istius gentis arcana curiosè investigavit, ac se posteritati revelavit, altum filet; *Hieronymus* quoque istius linguæ *Chaldaica* peritissimus, qui à *Rabbinis* doctissimis istius ætatis didicerat, quorum sententias ac opinioniones inquamplurimis rebus laudat, sequiturque, ne meminèrit unquam, unde concludi volunt, has paraphrases, ne tunc quidem extitisse. Sed objectioni, quam sanè in se non contemnendam fateor, levissimè succurrendum puto, neque in animo est (quod à quibusdàm factitari solet) damnare patres istius sæculi incuriæ ac torporis, qui quicquid à *Judeis* profectum fuerit, securè ac turpiter negligebant, vel præ odio gentis, vel præ difficultate linguæ, cui aliter necessario illis mancipandum esset, quod non permiserunt occupationes illorum, qui cum hæreticis ecclesiam vanis ac corruptis dogmatibus molestantibus, tantumquam cum peioribus hostibus manum conferere cogebantur.

Deinde adeò crudelium tyrannorum persecutionibus oppressi fuere, ut

de Chaldaicis Paraphrastis. 17

de ipso textu sacro conservando prout omnino oportebat, vel minimam curam habuerunt. Quod si quis objiciat lucida intervalla, quibus professio Religionis Christianae maximè florebat, habeo quod justè retorqueam, nempe illos autoritate septuagintaviralis versionis, quam *Deo* *origenes* nimis præpropere credebant, plus quam par fuit, fretos fuisse, studio literarum *Hebraicarum* contempto vel saltem securè neglecto. Quod *Iustino Martyri* præ cæteris accidisse puto. Quod si hæc lectorem non convincant, dicendum restat, Patres aliquot hujus versionis meminisse, non sub nomine *Chaldaici Targum* (ne hoc quidem nomen occurrit in ipsorum voluminibus) sed *Syra versionis*. Hujus inquam meminere (f) *Ambrosius* ac (g) *Augustinus*, citatur etiam à *Sulpicio à Chrysostomo* in *ELIX. Psalm* ac aliis in locis; à *Theodoro* in *Psalm. CIIII, CXIII, CXVI*, *Dei* 15 lib. frequentissimè verò à *Græco Scholiaste* in *Pentateuchum*. *Etsi* *quæ* non dissimulandum est, loca hæc quæ à Patribus allegantur, *Chaldaicis versionibus*, quæ hodiè exant, prorsus non convenire.

Utcunque nullo modo sequitur, has *Paraphrases* tunc non existisse, quia Patres harum mentionem non fecerunt. *Judeos*

(f) Hexa-
em: lib: 1
c: 8.

(g) de civit
cap. 13.

usum sacrorum librorum Christianis invisse satis ex *Talmude* et scriptis Rabbino-
rum constat, multò magis allaborandum
censebant, ne tot religionis mysteria in
Paraphrasis Chaldaicis contenta, profana
Christianorum oculis patefierent. Quo-
sanè facillimè fieri potuisse, ante usum *Ty-
pographiae*, nemo dubitabit.

Hac opinione de novitate harum versio-
num rejecta ac refutata, error aliquo
Judaeorum arguendus venit, qui illarum
originem ad *Mosen* ac *Prophetas* referunt
(h) *fol. 53* sic (h) *R. Abrahamus Zacuthius*. Qui ne
honore debito *Jonathanem* & *Onkelum* in-
gratè fraudare videretur, fingit eas temporis
captivitatis desertas fuisse ac oblivione
traditas, quas postea revocarunt in pristinum
usum hi duo. Quod ni fallor scopus est
ac sensus istius (i) pericopæ *Abrabanelianæ*

(i) in
Num. 15.
cap. v: 30.

שלם אנקלוס קבל מרבי אליעזר הגדול
מרבי יהושע ועל פיהם עשה תרגומן
כמו שהיה הלכה למשה מסיני. *Eruditus*
Onkelos doctrinam suam accepit à R. Eliezer
magno, & à R. Jehosua, & juxta eorum

(k) *Talm.*
Babyl. Me-
gill: cap: 1.
fol: 3. I.

prescriptum fecit Paraphrasin suam, sicut
fuit apud ipsos traditio Ados de monte Sinai.
Quod videtur transcribi ex (k) tractatu
מגילת רבי זרמיה ואיתא רבי

חיינו בר אבא תרגום של תורה
אונקלוס הנר אמרו מפ' ר' אליעזר ור'
יהושע תרגום של נביאים יונתן בן
עוזיאל אמרו מפ' חגי זכריה ומדאכי

Dixit R. Zaramia, aut si mavis, R. Chijaz
filius R. Abba: Paraphrasim legis Onkelos
profelytus repetiit ex ore R. Eliezeris ac R.
Jehosua; Paraphrasim Prophetarum Jonathan
Uzielides retulit ex ore Haggei, Zachariae
ac Malachia. Quæ meræ nugæ sunt. Sed
nemo ignorat, quam solenne olim fuit Ju-
dais, ac etiamnum est, omnes traditiones
suas, ac etiam deliramenta quò majorem
habeant auctoritatem, Mosi ac Prophetis
accepta referre, uti innumera exempla
testantur.

Deinde Judai ineptire pergunt, ac fin-
gunt LXX interpretes suam versionem hau-
sisse ex Chaldaicâ Paraphrasi. Sic R. Geda-
lias & (l) Azarias qui etiam testimonium
Philonis què sub nomine Jedidia sapissime
citatur ad suam opinionem astruendam ad-
ducit. Sed in argumentis refutandis im-
morari jam non vacat, ea sufficienter ex-
agitat & convellit (m) Morinus, cui le-
ctorem hujusce rei plenioris notitiæ cupi-
dum remitto. Hisce ergo sic prælibatis,

(1) cap: 8.
& 9.

(m) Exer.
cit bibl: 1:
i. exercit:
8, cap 4 &
5.

ad exactiorem horumce *Paraphrastarum*
ac *Paraphrasum* enarrationem nosmetip-
sos accingamus, ubi methodus ac ratio
dissertationis nostræ omnino postulant,
ut de *Onkelo* ac ejus *Paraphrasi* primò ver-
ba faciamus.

DE

DE ONKELO

CAP. II.

Onkelos profelytus iustitia. De ritibus quibus fiunt profelyti. Iudeorum signum de Onkelo, quod nempe fuit Tisi imperatoris ex sorore nepos, refutatur; Onkelos floruit longè ante excidium templi, Hillelis senioris $\alpha\alpha\gamma\chi\epsilon\alpha\theta$, baptizatus à Rabbā Gamalielē, præceptore Divi Pauli cui iusta fecit. Onkelos non idem cum Aquilā Pontico. Aquila gentilibus parentibus natus, fidem Christi amplexus, fit Iudeus. De ejus versione duplici. Aquila Adriani imperatoris $\alpha\alpha\delta\epsilon\iota\delta\mu$. Hinc fundus erroris Iudeorum de cognatione Onkeli cum Tito. Akilas idem cum Aquilā. Aquila qui scripturam in Græcam linguam convertit, omninò diversus ab isto Aquilā cujus meminit D. Lucas. Onkelos transtulit legem ex ore R. Eliezaris & R. Jehosue juxta Iudeos. Nulla versio legis scripta ante Onkelum. Onkelos laudatur à Iudeis. Targum Onkelinum nunquam appellabatur Babylonicum contra Serrarium. Onkelos tantum interpretatus

pretatus est legem. Onkeli paraphrasis magno honore habita est apud Iudeos. De accentibus huic Paraphrasi apposis. Onkelos valde cantus in interpretandis iis locis, quibus aliquid de Deo ἀνθρώπων παρὸν dicitur. Aliqui errores in Paraphrasi Onkelinâ agnoscuntur.

Onkelum fuisse profelytum iustitiæ omnes scriptores tum Iudaici tum Christiani uno ore asserunt, unde semper cum hoc epitheto nominari solet אונקלוס הגר, quo ritu fiebat profelytus ut & cæteri qui ethnicismum abrenunciaturi in Iudaicam religionem cooptabantur, nostrum non est in præsentī copiose indicare, sufficiet istud מלמד ער' גמרא Talmudicorum proferre (a) ישראל לאבא לבדית אל אבשלשה במילה ובנשלה וברצית הקרבן אף הגרים כיוצא בהם

Israelita

(a) Nullus Gentilis in fœdus recipi possit sine debitis initiamentis quæ 3^a erant מילה טבילה וקרבן. Sic Gemara Babylonica Jebammoth cap. 4. fol. 6. Etiam de Israelitis נכנסו ישראל לבדית במילה בטבילה וקרבן. Maimonid. halacha Isuri bia cap. 13. § 14. & Gl: Seldenum de success: cap. 26.

de Chaldaicis Paraphrastis 23

Israelita non ingrediuntur in fœdus nisi tribus modis, sc. circumcissione, baptismo & placamento oblationis, etiam profelyti similiter. Sic in Massecheth Gittin fol: unde de 7ethra Mosi Socero qui primus omnium profelytorum fuit נתנייר במילר ונטבילר Profelytus factus fuit circumcissione & immersione in aquam, quo respicit versio Ethiopica Math. 25. cap. v. 15. Uti observavit Cl: v. (b) Ludovicus de Dien. Jam vero quali profapia ortus, ac quo tempore floruit Onkelus, lis adhuc manet apud eruditos judicanda.

(b) not in
Evang: p:
538.

Onkelum fuisse Titi cognatum seu ex sorore nepotem ac profelytismum amplexum in post excidium templi ac urbis Hieroselymitane statuit (c) R. Abrahamus Zacuthius auctor libri Juchasin & ejus auctoritatem secutus Elias Levita in præfatione Meturgemantica אונקלוס היה בן אחותו של Onkelos erat filius sororis

(c) fol. 52

Baptismi rationem eliciunt ex Exod. 19. 10. Oblationis ex Levit: 19. cap. v. 24. De ritu baptizandi v. Seldenum de jure natur: lib. 2. cap. 2. p. 142.

Aboda Sara. fol: 39: f. 1. לעולם אינו נר עד שימור ויבטול וכיון רלל טביל גוי הוה Non est profelytus donec circumciditur & baptismo alluitur, nam dum baptizatus non est, Ethnicus est.

Sororis Titi qui domum nempe sacram destruxit. At calculus Chronologicus hanc sententiam falsitatis satis apertè arguit, nisi

(d) Tzem:

Dav: sek.

40.

(e) cap. 45.

dicendum sit cum (d) R. Davide Ganzio & (e) R. Azaria duos fuisse ejusdem nominis,

quorum unus ante, alter floruit post excidium urbis: nam de Onkelo paraphrasta

tam certum est quam quod certissimum, illum nempe longe ante excidium templi

profelytum fuisse. Legimus Onkelum habebathra cap. 8. In re quadam dissentire à

Shammai de homine (qui fato succubitus filiiis suis male viventibus, facultates

suas dedit Jonathani ante excidium Hierosolymitanum) unde sequitur illum tempore

(f) Hillelis senioris, ארבעים נמפ Shammai circa annos 40 ante Christi in

אשכנז Hircano rerum Judaicarum potiuente floruisse, quo tempore adhuc vixisse

Jonathanem audacter asserit (g) Azarias. Deinde argumento invincibili patet quia R.

Ganaliel Onkelum baptizasse dicitur in (h) Tosphta Makavoeth quem uti infra luculen-

tissime

(g) Meor

Enajim

cap. 45.

(h) cap. 6.

(f) Zohar Paraph. אחריו מור. col: 131. לא חרדו עליה לזונקלוס שמאי והלל מלהדאורייתא עד להתנוד Non docuerunt Onkelum Shammai & Hillel verbum legis donec circumcissus erat.

de Chaldaicis Paraphrastis 25

tissimè probabimus 18 annos ante finale
 excidium mori constat. Huic (i) *Rabban*
Gamalieli Apostoli Pauli præceptor, ad cu-
 jus pedes sedendo adeò evasit eruditus in
 rebus, quæ ad legem spectabant, iusta fecit
Onkelos, ultimum officium amoris ac obser-
 vantiaæ tanquam gratus discipulus præstans;
 neque sumptui aut labori in hoc ritu fune-
 reo erga tam dilectum præceptorem peper-
 cit: nam legimus in (k) *Massecheth Elilim* ^{(l) p. 11.}
 seu *Aboda Sara* i. e. de idololatria, ubi
 postquam meminissent in honorem regum
 mortuorum ac *Synedrii* rectorum cremari
 lectum ac utensilia; statim subdunt exem-
 plum *Onkeli* his in verbis, כעשה שמר
 רבן נמליאל הוקושרף עריואונקלוס הנר
 שבעים מנה צור. *Exemplum habemus, ut*
quum moriretur Rabban Gamaliel senex,
propter eum combussit Onkelos proselytus
Septuaginta libras צור. Viri aliquot docti
 nempe (l) *Buxtorfius*, (m) *Helvicus*, alii ^{(1) in ab-}
 que ita interpretati sunt hæc verba, ac si ^{breviat.} (m) cap. 2.
 100 libras thuris adoleret *Onkelos*, simili
 sono vocabuli צור omninò decepti; præ-
 fertim

(i) Gamalielem non vidisse excidium templi scribit Ram-
 bam in præfatione sua ad Misnaioth. cap. 4.

fertim etiam cum in memoriam revocassent antiquam comburendi thus in funere magnorum virorum consuetudinem. Sed *Glossa Talmudica* vocabulum ער' rectius exponit ac de minis Tyriis pericopam intelligendam docet, משמע הכסף שרף צור' משקל של צור וזהו עשרים וחמשה סלעים והסלע ארבע דנרים והדנר הוא משקל זהוב. קושטנטינר, כלי תשמיש דר' שוין, ע"מ מנה. *Sensus est de argenteo valore rerum quas combussit: pondus Tyrium valet 25. Sela, unum quodque sela 4 denarios, qui tantidem valet ac aureus Constantinopolitanus. Omnia ergo utensilia quae comburi iussit 70 minas valuisse. Hæc glossa quam olim in adversariis nostris*

(n) de ju-
ve regio

pag. 167.

(o) De
Rabb.

(p) Bibli-
oth: sic e-
tiam Fagi-
us in præf:
ad not: in

Onkel: &
Velvicus
in shebile:
tabur: p.
15. l. 2.

repositum etiam a doctissimo (*) *Schickardo* observari postea reperimus, qui ibi errorem suum in exponendo loco de tot libris thuris ingenue retractavit. Jam demonstrato *Onkelum* longe ante excidium templi vixisse, faciliiori opera sententia eorum, qui eundem faciunt cum *Aquila Pontico*, qui veteris instrumenti versionem *Græcam* olim concinnavit, refutabantur. Sic enim asseruerunt (o) *Serrarius* ac (p) *Possevinus*. Illos in hunc errorem

erro-
nequ-
nis
jud-
testi-
con-
req-
eum
fun-
um
tes-
qui-
Ch-
dili-
po-
fre-
in-
pi-
pr-
sc-
ni-
ne

de Chaldaicis Paraphrasis 27

errorem induxit nominum aliqualis affinitas, neque enim aliam causam huiusce assertio-
nis illis fuisse audacter pronuntiabo, cum
Judaeorum scriptorum auctoritate, Patrum
testimoniis, ac serie chronologicâ rerum
contrarium suffieienter evinci possit. An-
tequam verò id fiat, de hoc Aquilâ qui
cum Onkelo misere ac indocte nimis con-
funditur, paulo inquiramus.

Aquilam natione Ponticum, urbe Sinopar-
um fuisse, è parentibus Gentilibus ortum
testantur tum Epiphanius tum Hieronymus,
qui Ethnicismum abrenunciâs, (q) fidem
Christi amplexus est. Is quasi de fide ac
diligentia Septuaginta senum sollicitus vel
potius corruptione versionis à Librariis
frequenti transcriptione factâ motus, V. T.
in linguam Græcam vertere de novo ince-
pit: quando sc. Christianus esset. Postea verò
professione fidei Christianæ ejuratâ, (r) ob
scandalum nempe ejectionis ac excommu-
nicationis, fit Judæus profelytus, R Abiba mensur ac
nempe discipulus (s) posthabitâ novâ Ponder.
versione

(q) Aquila baptizatus in Hierosolymis. Athanas in *enclirion* tom. 2. p. 156.

(r) Akibæ discipulus fuit ut scribit Hieronymus in *comment.*
in Isa. cap. 8. quorum (nempe Scribarum ac Phariseorum)
suscepit

versione, aliam instigebat, in qua etymo-
logias nominum nimia curiositate perse-
quebatur.

suscepit Scholam Akibas, quem magistrum Aquilæ Prosclyti au-
tumant. Unde iniuste vapulat Hieronymus a Serratio qui illum om-
nino hâc in re errare contendit, quasi ratio temporum id verum
esse non pateretur, Sed tempora optimè convenire demon-
strat eruditissimus Scaliger, Elench trihar Serr: cap. 12. Nam
Akiba vixit annos 120, qui quum anno 10. Christi natus est,
mortuus est anno 4to ab 3to Hadriani, quo tempore Aquilam
floruisse Epiphanius & Iudæi testantur.

(1) Hieronymus ad Pammachium de optimo interpretandi
genere; Biblia in Græcam linguam contentiosè transsulit Aquila
qui non solum verba sed etymologias verborum transferre conatus
est, unde iure proicitur a nobis. Quis enim pro frumento ac vino
& olco posset vel legere vel intelligere *ῥύζιον, ὀίνον, ἔλαιον*,
βότρυς quod nos possumus dicere, fusionem, pomationem, sple-
dentiam. Alibi ineptè vertit pro Sole calorem pro Luna album.
At Hieronymus quasi censuram retractans, dicit Epist. CXXV.
ad Damasum, Aquilam non contentiosius ut quidam putant, sed
studiosius verbum interpretari ad verbum. Hæc ille. Sanè ver-
bum de verbo reddere non semper interpretibus convenire, qui ser-
sum verborum assequi conantur, lubens concedo; unde merilo
hac in re ab Hieronymo vapulat Aquila, quia ut scribit Azarias,

הוא דרך בלתי נאות אצל נכוני הלחש כי אם
תלש מן הכתוב ופירש כפי חשבונו כפי חשבונו

modus semper displicet peritis; neque enim possibile est ut fiat, nisi
destruatur sensus. Sic in Kiddushin cap. 11. fol. XLIX.

המחדשים פסוק כצורתו הרי זה כדאי כנן ויראו
את אלהים וחזו אלהא ד ישראל הרי זה כדאי

שאינ

de Chaldaicis Paraphrastis. 29

quēbatur, nimirum vertendo חמה calorem, לבנה albarem, maximo cum detrimento sensus ac locutionis Hebraicæ. Diligentem sanè ac curiosum (t) interpretem fuisse agnovit (u) Hieronymus, quo (u) 2. Apol. melior Judex tunc temporis dari vix poterat, qui (x) secundam versionem ejus ^{num.} ^{(x) in 3. c.} ^{ἀνεῖβηται} ^{Ezech.}

שׂאין הקדוש ברוך הוא נראה והמוסיף עליו ומחדגמו וחזו ית מלאמא דאלהא דאשראל הרי זה מחרף ומגרף שעושה בכור מלאך אלה ^{Quisquis inter-}
^{pretatur ver- sum. secundum formam suam, ecce falsator est, ut qui}
^{reddit ויראו את אלהים} ^{viderunt Deum Israhelis, ecce}
^{mendax est, quia Deus videri nequit: at qui addit, Viderunt ange-}
^{lum Dei, exprobrat, & blasphemat, Deum nempe Angelum faci-}
^{endo; interpretari debet, viderunt gloriam Dei Israhelis. Quod ab}
^{Onkelo factum.}

(t) Quod sanè evidenter perspicui poterit ex fragmentis istius versionis, quæ in scriptorum veterum puta Hieronymi ceterorumque libris sparsim occurrentia, ac à Drusio, & Flaminio Nobilio diligenter collecta, in ultimo tomo incomparabilis biblici operis admirabili Editorum industria, nec minori Studiosorum commodo exhibentur. Alibi appellat Hieronymus Aquilam verborum Hebræorum Interpretem diligentissimum. Hunc laudat Fullerus doctissimus noster popularis [Miscell. sacr. lib. 4. cap. 18.] tanquam exquisitissimum interpretem, ubi merito castigat Curterium, qui præfatione in commentarium Procopii in Isaiam, turpis inscitie in linguâ Hebræa accusat.

ἀκρίβειαν non sine causa admittebat. In hac
ille non intentat litem corrumperendi tex-
tum Sacrum fraudulentis ac falsis glossema-

(v) de tis, sicuti fecit (γ) Epiphanius, qui illum
mensur. ac tantum sceleris accusare non veretur. τανυστα
ponder.

γ (nempe τὴν Ἐβραίων διαλκτον) ἀκρότατα
παροδοῦναι ἡμεῖς δὲ τι, ἐν ὁρθῷ λαρισμῷ χρησάμε-
νοι, ἡ δὲ ὁ πῶς διατρέψῃ πινὰ τῶν ῥητῶν, ἐν Κρήσει
τῶν τῶν ἐβραίων κόντα δυο ἐρμηνεύει ἵνα τὰ θεῶν Χει-
ρὴ ἐν ταῖς γροθῶνις μαρτυρομένη, ἄλλως ἐκδοῖται
δὲ ἢ ἐν ταῖς γροθῶνις ἀλλοτρίαν αὐτῶν ἀπελοχίαν. Sic
ἡμεῖς δὲ τὴν θεῶν χρηστὴν διασταυρομένην λαρισμῶ.

Athanas. 2. tom. p. 116. Ut sanè Aquilam
in omnibus excusari nollem, sic animum
inducere non possum, ut crederem illum
hanc censuram plenè meruisse. Epipha-
nii indignatio quæ in Apostatam iustè ex-
canduit, non potuit se intra suos limites
continere, quin erumperet in hanc accu-
sationem. Sed pergendum, ac de prosapia
huius Aquila inquiramus. (z) Epiphanius

(z) de men-
sur. ac pond. dicit illum fuisse Ἀσριανὸν περὶ θεῶν, quod
sect. 14. Petavius reddidit Socerum, non rectè pro-

culdubio, quasi περὶ θεῶν scripsisset Epipha-
nius, etsi quod non dissimulandum, ita le-
(a) p. 598. gisse videbatur (a) Alexandrini Chronici
auctor, qui, ex Epiphanio quicquid habet
de Aquila Pontico transcribens; Ἀquila,
inquit, ἐγγινέσκετο ὁ δὲ ἢ περὶ θεῶν Ἀσριανὸς.

Hunc

de Chaldaicis Paraphrastis. 31

Hunc etiam *Adrianum* urbem *Hierosoly-*
mitanam instauraturum operariis qui in eâ
 ædificandâ versati erant, præfecisse addit
Epiphanius. Jam liceat cum *Archimede*
 exclamare, *ὦ πόλις, ὦ πόλις*; hic enim locus
Epiphanius planè aperit originem (b) fig-
 menti *Judæorum*, qui aliquali nominum
 affinitate decepti, *Onkelum* *Titi* imperatoris
 affinem fuisse slexerunt: (c) *Titi*, inquam,
 quia *Onkelum* floruisse ante excidium ur-
 bis crediderunt, hos duos miserè confun-
 dentes.

(b) Hæc verò omnia *Epiphanium* à *Judæis* impostoribus
 suscepisse de *Aquila* contendit *Petavius*, sed è contrâ potius di-
 cendum evincunt ea quæ à nobis suprà dicta sunt.

(c) *Serrarius* hanc locutionem *Judæorum*, quâ sc. *Onkelum*
Titi cognatum appellant, omninò metaphoricam esse contendit. Sed
 hoc sola sui ipsius auctoritate dictum est, qui de rebus abstrusis,
 quantum originem non intellexit, quamplurima ridicula, recurrendo
 sc. ad mysticum sensum ubi non opus est, comminisci solet. Sed ne
 quisquam putet illum hoc grâtiis dixisse, addit, Solent *Judæi* per
 Titum libenter significare gentilem Superstitionem, & per
 ipsius forte sororem significant hic Christianam religionem.
 Sic ille: Dignum patellâ operculum. utinam indicasset loca è
 Talmude aut scriptis Rabbiorum, ubi per Titum intelligitur
 sibiica superstitio. *Judæi* sanè nomen *Titi*, qui templum demo-
 litus est, execrantur, quod verò ipsius nomine totam *Ethnicorum*
persecutionem illos intellexisse dicit, est figmentum purum pu-
 tum è cerebello *Serrariano* talium monstrorum partium fore
 neque

- (d) Imre bina. cap. 45. *dentes. Quod tamen suboluit (d) R. Aza-
rie qui argumentis variis Onkelum ab A-
quilâ omnino distinctum fuisse probavit,
ad quem LECTOREM harum rerum studio-
sum remitto. Unde patet id quod (e) Ser-*
- (e) Rabb. l. 1. c. 16. *rarius scribit nihil veritatis in se habere,
nempe tempora utriusque eadem fuisse,
(quod sanè repugnat veritati historiae tam
Judæica quam Christiana, ut supra osten-
sum fuit) qui ibi addit id in Bereſiſh Rabba
confirmari, sed contrarium apparet; nam*
- (f) fol. 78. (f) ibi legitur *Aquilam fuisse Profelytum*
- (g) f. 146. *sub Adriano, quod etiam occurrit in (g)
Shemoth Rabba, עד עתה הנייר ער
ומן ארדנים בעל אחותו אשר החר'ב
ביתר גנ' שנה אחר חרבן חבית* *Notum
est quod non Judæismum amplexus est Aquila,
antequam (h) Adrianus maritus sorori
eius destruxit Bethir 33 annis post excidium
templi. Fortius vibrat argumentum Ge-
rardus Veleovicus ex Judæo factus Christianus.*
- (h) v. Buxtorfi Lexic. Rabbin. p. 371.

neque enim tale quid in scriptis illorum occurrit. Quod verò addit de forore Titi quasi per eam intelligeretur Christiana religio, est conjectura aded outida, futilis ac vana, ut Serrarium, cum ista scriberet, somniâsse merito dixeris. Aded infelicem in conjecturis suis Serrarium semper jovi.

de Chaldaicis Paraphrastis. 33

mus, ac Caroli Quinti ad Imperatorem Tur-
carum legatus in suo libro וְהָיָה לְךָ, quia
qui vocatur in Talmude Onkelos seu Anke-
los, in Beresith Rabba & Talmud appellatur
Aquila. Magis premeret argumentum, si
invertèretur; & sanè negandum non est,
quin historia quæ in additionibus cap. 8.
Demai de Onkelo occurrit, refertur in no-
mine Aquila, seu Akila, (nam hæc duo
nomina unum tantum hominem designant,
uti statim probabo) capite 5. tractatus
Demai Talmudis Hierosolymitani. Sed ne-
mo non videt quàm facile nomina præfer-
tim affinitatem quandam præ se ferentia
confundi possint, unde rectissimè conclu-
dit (i) R. Azarias שְׁבוּשֵׁי הַמִּסְפָּרִים הֵם
הַמִּדְפִּיטִים לֹא יִשְׁעוּ אוֹרָנוּ לְהֵאמִין
כִּי זֶה הוּא כְּאַחַר נִכְרְמוּ וְרוּחַ אֶחָד
לְשֵׁנֵיהֶם Errata scribarum aut typoshe-
tarum nunquam persuadebunt nobis ad cre-
dendum hos duos esse unum, unumque spiri-
tum esse in utroque; in quâ sententia ac-
quiescendum puto. Summa ergo argumen-
tationis huc redit, Onkelos vixit ante ex-
cidium, imperantibus Vespasiano ac Tito,
Aquila post excidium sub Adriano, Onke-
los Iolam legem interpretatus est, Aquila
totum vetus instrumentum; illo in lin-

p. 145.

quam *Chaldeam*, hic verò in *Gracam*, nam
 uel scribit R. *Azarias*. אין ספק אצלי

שעקלים זה לא תרגם שום חלק מכתבי
הקדש בארמי רק בינוי כמדבר כלשון

Certum ac indubitatum mihi videtur
hunc Aquilam nullam partem Scripturae
in linguam Chaldeam convertisse, sed tan-
tum in Gracam, linguam sc. populi sui.

Hoc errore confusionis feliciter enervato,
 omnino corrui sententia eorum qui *On-*
kelum nostrum cum *Aquila*, distincto ut illis
 videtur ab *Aquila*, confundunt; quasi hæc

duo ultima nomina non essent Synonyma,
 quod sanè viros aliquot eruditos negasse
 miror. Nam qui appellatur *Latine Aquila*,

Gracè habito respectu ad eorum pro-
 nuntiationem ac linguam, quæ non directe
 admittit Latinorum *q*, dicitur *Αἰνλα*, s. sc.
 more terminationis usitatæ addito, *Hebra-*
cè verò עקלים. Idem patet de sexcen-

tis ejusmodi nominibus. Sanè error adeo
 crassus est, ut Lectoris patientiâ abuti vi-
 sus fuero, si in eo refutando diutius immo-
 ratus fuero. Rectè *Azarias*, בדור רלי

הרבה בשמש שזה עקלים הוא המונה
לאה אקילרה אשר יסף לפהר אהר
התורה כלשון יון ראשון לשלשה

פותרים

de Chaldaicis Paraphrastis. 35

פותרים אותו נחרי שבעים וקנין

Mihi videtur Sole clarius quod hic Akilas est idem cum eo, qui à nationibus MUNDI (sic verpus Christianos appellat) dicitur Aquila, qui convertit legem (scilicet, nam Aquila totum vetus instrumentum convertit) in linguam Gracam; primus istorum 3 interpretum qui interpretati sunt post LXX seniores mstrates. Restat solummodo ut dicamus hunc Aquilam non esse eundem cum isto, cujus meminit (k) D. Lucas, qui gente etiam Ponticus dicitur: neque hoc gratis dicimus, quia ille erat Ethnicus ac Profelytus factus fuit, ut ostendimus ex Epiphanio, hic vero Judæus, ut testatur D. Lucas, & ad fidem Christi conversus, nec de Apostasia ejus ne verbum quidem extat, sed potius è contra: deinde hic floruit imperantibus Claudio ac Nerone Cesaribus ante excidium, ille verò post excidium templi tempore Adriani.

Onkelum transulisse legem h.e. 5. libros Moysi in linguam Chaldaicam uno ore fatentur omnes tum Judæi tum Christiani,

חרונים תורה בארמי לא עבילם אלא

אונקלוס. At Judæi, ut majorem huic

Paraphrasi conciliarent auctoritatem, ai-

(k) Act. 18
cap. com. 2.

unt Onkelum transtulisse ex ore (1) Eleazaris ac R. Jehosue. Megilla cap. 1. אונקלוס

הגר תרגם את התורה כפי ר' אליעזר ור'

יהושוע. Quod non ita intelligendum, ac

si illis dictantibus ille solum scripsisset, sed

quia ab iis quamplurima quæ ad meliorem

legis intelligentiam pertinebant tanquam à

præceptoribus, didicisset. Aliter hunc locum

Talmudis exponit R. Azarias capite sap-

pissime laudato, cujus verba hic apponere

nō omnino inutile erit: אין בשום אופן

לפרש היא מפי דקאמר כדכר ברוך בן

נריה מפי וקרא אלי ירמיהו ואני כוהן

ראם בן התרגום יקרא על שמם כמו

הנבואות הנזכרות על שם ירמיהו דק

הכונה כחכמתם כי ראיהו ויהללוהו

Non eo modo ita intelligendum est quasi ex

ore illorum interpretatus fuisset, quo Barn-

chus filius Neria scribit de seipso, Jeremias

vocavit me, & ipse scripsi ex ore suo: nam si

ita fuisset, paraphrasis illorum nominibus

appellaretur,

(1) R. Jehuda filius Josephi ben. Alphachar in Epistola ad R. Davidem Kimchium apud Buxt. epist. p. 405. תרגם

אונקלוס הגר מפי חמשה וקנים: Interpretatus est Onkelos ex ore quinque Senum.

de Chaldaicis Paraphrastis 37

appellaretur, ut supradicta Prophetia nomine
 jeremie, at sensus est, quod illi approbave-
 runt hanc paraphrasin, quippe Onkelum vi-
 derunt ac laudaverunt. Hoc desumpsisse (m) sol. 71.
 videtur ex (m) cap. 1. Megilla Talmudis facie 2. col.
 Hierosolymitani. halacha 1.

רבן שמעון בן גמליאל
 אומר אף בספרים לא התירו שיכתבו
 אלא יונית אמר רבי חייא עקילס הנר
 תרנס ארז תורה לפני רבי אליעזר ורבי
 יהושע וקלסו אותו ואמרו יפית מבני

אדם Rabban Simeon Gamelielides dixit,
 non permiserunt transferri libros sacros nisi
 Gracè. Rabbi Chaia, Akilas i.e. Onkelos (con-
 funduntur enim nomina) profelytus transtu-
 lit legem Aramicè coram R. Eliezare ac R.
 Jeshosua, qui illum laudarunt, ac de illo dixe-
 runt, pulcher es præ filiis hominum. Con-
 cludimus ergo Onkelum officio interpretis
 propriè defunctum fuisse, etsi ei fortasse in
 interpretando cæteri tulerint suppetias.
 Quod sic intelligendum velimus, illum
 tunc temporis talem paraphrasim non ex-
 titisse in usum communem eorum, qui lin-
 guam Hebraicam dedidicerunt, videntem,
 ad hanc novam versionem sese totis viri-
 bus accinxisse, non quasi tantummodo
 veterem aliquam versionem interpolasset,

emendassetque, uti censuit R. Azarias,
 cujus sententiam non opus est ut multis
 refutemus. אין ספק כי להיות זה פתרון
 בידם כעיר פרוצה בלתי המסורה
 שהיא סג לתורה החל אחד עזרא
 להשתכש. וכן מדור לדור ומפה לפה
 יסף הניסח הארמי הרוג לצאת
 ולהתרחק מן הכתוב בספרי הקדש עד כי
 נבוא אונקלוס הגד ומצא הקלוקל
 מרובה עמר ותרנס את התורה מחדש
 עם הככמת שני הארמים ר' אליעזר ור'
 הושע כמבואר במגלה פא"י ולא הוא
 אונקלוס לא היה המתחיל בהבאת רברי
 התורה ללשון ארמי אבל יאזן וחקר
 חקרי את המסוכסך מקדם וזה אמרם
 בפ' נז' שהתרגום ארמי הוא מן הדברים
 אשר שכחו וחזרו ויסדום כי בלאי המי
 קשה מאד אין יאמר בו שכחהו הוה
 חיה לשונם כאמור אבל הכנה
 שהמפורש ר'נו הוה שנסתבך עד
 שבוטא אונקלוס והחזירו כפי שזכרנו.

*Dubitandum non est, quin hæc interpretati
 fuerit in eorum manibus sicut civitas erup-
 ta, sine Masora quæ est legis sepimentum.*

Hæc

de Chaldaicis Paraphrastis. 39

Hac interpretatio corrumpi cepit post Ez-
ram, & sic à generatione ad generationem,
ab ore hoc exemplar Chaldaicum exiit,
ac longè distabat ab originali, donec veniret
Onkelos, qui corruptionem multiplicatam
esse inueniens, stetit, ac interpretatus est le-
gem de novo, cum consensu duorum magnifi-
corum, R. Eliezaris, ac R. Iehosue, sicut
explicatur in 1. cap. Megilla. Non quasi
Onkelos primus fuit qui verba legis conver-
sit in linguam Chaldaicam, sed quia diligen-
ter attendit ac scrutatus est lectionem antea
perplexam ac confusam, inde aiunt eodem
capite, quòd hæc Paraphrasis desumitur ex
verbis quorum obliti sunt, nam ni hoc modo
intelligatur, obijciendum erit, quomodo dici
potuerit, illos nempe oblitos fuisse; cum hæc
esset lingua eorum vernacula sicut dictum
est; sed mens eorum, quod illud quod antea
explicatum corrumpebatur, donec veniret
Onkelos, qui restituit eo modo quo ante dixi-
mus. Hactenus ille, qui hoc in loco pugnan-
tia scripsit de Onkelo, שׁוּמַרְהוּ statim verò
sequitur לֹא מַחְחִיל: sed hoc misso, funda-
mentum hujusce argumentationis omnino
instabile est ac falsum, ideòque non ad-
mittendum, nempe Ezra temporibus ta-
lem versionem scriptam extitisse, quod
suprà refutavimus, nec repetitione opus.

Si enim ita res habuisset, non dicendus esset *Onkelos* מחרנס i. e. Paraphraſtes, (hic enim juxta illorum hypotheſin fuit Ezra, vel aliquis è Prophetis, vel Moſes) ſed מהקן Emendator ſeu interpolator, quo tamen Epithero *Onkelum* inſigniri nondum legimus. Hâc ſua translatione æternam naſtus eſt apud *Judeos* non ſolum contemporaneos, ſed illorum ſeros nepotes, laudem, unde de illo vix loquuntur ſine titulo honoris, אונקלוס השלם *Onkelus perfectus*, frequentiffimè (n) *Maimonides*,

(o) More
Nébo. I.
part. cap. 29

אונקלוס הגר שלם מאד בלשון *Onkelos optimè calluit linguas Hebraeam & Chaldaicam. R. Abr. Shem Tob. in comment.* אונקלוס הגר היה חכם.

מאד בשהי לשונות בעברית ובארמית להורוה לנו כי המעתיק ראוי שידע מאד בלשון אשר נעתק ממנו והלשון *Onkelos profelytus optimè calluit utramq; linguâ tam Chaldaicâ quàm Hebraicam, ad significandû quemlibet tranſlatorem linguam e quâ, & in quam tranſfert*

(o) p. i. c. 2.

noſſe oportere. Idem (p) *Maimonides* in eodem libro אונקלוס הגר עליו השלום *Onkelus profelytus ſuper quem pax, h. e. beata memoriz. Quæ Euphemia nonniſi*

de

de Chaldaicis Paraphrastis 41

de Patriarchis Abrahamo, Isaaco &c, de Prophetis ac regibus usurpatur. Hanc Paraphrasim alio nomine appellari præter Onkelinum seu Onkelitanum, Hebraicè תרגום אונקלוס, in legendis Judaicis auctoribus hactenus quidem non percepi-
mus. Hujus tituli ne meminit quidem di-
ligentissimus Azarias, unde omnino reji-
ciendam censeo conjecturam (p) Serrarii, ^{(p) v. de Rabb. 14.} qui Targum Onkelim olim appellari (q) Ba-
bylonicum contendit, nempe quia aliud extat quod dicitur Hierosolymitanum. ^{S. 16.}
Quemadmodum, inquit, ob elocutionis eti-
am genus, ac idioma duplicem esse Talmu-
dem audivimus: ita nunc Targum est du-
plex Babylonicum ac Hierosolymitanum.
sic ille, quem pessimum conjectorem sem-
per existimavi. Quale argumentum! (r) ^{(r) v. Cl. Br. Walton, præf. g. de Targumim S. 13.}
quia datum Talmud Babylonicum, ergo &
Targum; vel quasi nomen Targum Hie-
rosolymitanum necessario inferret alterum
titulo Babylonicum insigniri.

Denique asserimus Onkelum tantum-
modo legem i. e. 5. libros Moysi vertisse,
unde lapsus est R. Nathan in suo Aruch,
qui

(q) Sic pessimè fallitur Kircherus, Copt. prodrom. p. 128. qui
Targum Pseudo Jonathanum appellat Babylonicum.

(s) p. 148.
cap. 45.

qui 28 Prov. v. 11. nomine *Onkeli* citatur
nam ut rectè *Azarias* (י) מעורר
שבוענו על ידך תרגום חזקיה
quam audivimus de alia paraphrasi *Onkeli*
prater istam in legem. Hactenus de ipso
Onkelo; jam de paraphrasi ejus sententiam
nostram breviter proferamus.

Onkelina paraphrasis magno semper in
honore apud *Judeos* habita fuit; unde ab
iis citatur sapissime in exponendis sacrae
Scripturae locis, nec hoc tantum, sed quod
ejus auctoritatem maximè adauget, ejus
lectione sedulam navarunt operam. *Elias*
Levita in prologo *Mechurgemano*. תרגום
חמיר נמצא לרוב וזה מפני שחייבים
אנחנו לקרא בכל שבוע הפרשה שנים
מקרא ואחד תרגום *Targum Onkeli* ubi
que ferè reperitur, causa vero hac est, quia
nos obligati sumus ad legendum qualibet
hebdomade *Parasham* bis, semel in ipso textu,
semel in *Targum* nempe *Onkeli*. *Elias* ut
manifestè liquet ad traditionem *meturgemana*
qua decretum fuit, ut hac paraphra-
sis legeretur, alludit, quæ à nobis hacten-
us in *Talmude* non reperitur. Quod nos
Paraphrasin cum totà *Judeorum* Scholâ
appellamus, sunt quidam eruditi viri qui
hoc titulo vix dignabuntur; quia textus

facer

de Chaldaicis Paraphrastis 43

lacer pæne æquali verborum numero Chaldaicè exhibetur. Rigidam versionem vacant. Quod sanè laudi ejus non parum conducere existimo; quippe digressiones in translationibus sunt inutiles, ac diligenter cavendæ, ac nimium extra orbitam sacri textus divagari omnino periculosum esset, quod *Jonathani* ac auctori *Targum Hierosolymitani* accidisse infra videbimus. Hoc enim beneficium inter cætera ex hac pressâ ac literali interpretatione, quâ verbum de verbo serè redditur, oritur, quod ordo accentuum manet integer, qui singulis dictionibus nullo cum labore accommodari possint. Quod si *Onkelos* quandoque majoris explicationis causâ paucula verba addiderit, illa connectunt *Rabbini* per lineam *Maccaph*, ut iidem accentus qui in textu sacro iunt, etiam in Paraphrasi reperiantur: nam proculdubio *Judei* eodem modo quo Scripturam sacram legerunt, h. e. juxta normam accentuum sonorâ vocum pronuntiatione ac minuritione (si modò mos iste sit adeò antiquus ut opinantur *Judei*) hanc Paraphrasin suis in Synagogis cantillabant. Neque enim ullam aliam causam apponendi accentus præter Musicam seu rationem cantûs divinare possum.

Deinde

Deinde quod ad maiorem *Onkelianam* paraphrascos commendationem facit, valde cautus est in interpretandis iis locis, quibus aliquid de *Deo Opt. Max.* per modum *aspersionis* dicitur, quo nomine non semel

(1) More
Neboch
parte 1, cap.
43.

laudatur (1) a *Maimonide* כל מה שביא מענין השמע מיוחס לאל יתעלה חמצא אונקלוס הגר נשמר ממנו ופירש עניינו בהגיע המאמר והוא אליו כלומר שהוא השניחו ואם היא בכלל הצעקה והפלה יפרש עניינו שיהיה קבל לא קבל אמנם מה שביא מן ראיה מיוחס אליו יתעלה פירש אונקלוס בו פירושים מופלאים לא החבטת לי כונתו ודעתו והוא כי במקומות יפרש ידא יי וחזה יי ובמקומות יפרש

Hoc est, Eruditissimo *Buxtorfio* interprete, Quod si inspicias *Targum Onkeli*, deprehendes illum sibi diligentissime cavisse iis in vocibus, in quibus vox Audiendi de *Deo opt. max.* occurrit. Nam si videatur accipi in iâ suâ significatione, tum eam ita reddidit, quod illud perveniat ad eum q. d. quod illum apprehenderit: si sumatur pro clamore & preccatione, tum dicit quod *Dens* acceperit vel non acceperit. Sic quando ver-

bum

de Chaldaicis Paraphrastis 45

hunc videndi Deo attribuitur, mirabiles ha-
bet idem Onkelos expositiones, quarum men-
tem ego quidem ubique non assequor. Quan-
doquidem enim pro Vasar, vidit Dominus,
habet Vachasa, & vidit Dominus, alibi pro
eodem ponit Ugele & revelatum est co-
ram Domino. Sic idem Maimonides,

אונקלים הגר שלם מאד כלשון העבר (u) 1 parte
והארמי וכבר עם השתדלותו בסלוק cap. 27.
הגשמות וכל תואר יתארה הכתוב
שיביא אל גשמות פרשוהו על ענין

Onkelos Profelytus vir perfectissimus in lin-
guâ Hebraâ & Chaldaicâ diligentiam &
industriam suam inter cetera quoque in re-
movendâ corporeitate à Deo gnauiter admo-
dum comprobavit. Omnia enim attributa
vel nomina in scripturâ Deo attributa, quæ
corporeitatem inducere videntur, secundum
verum & genuinum illorum sensum expasuit.
Deinde sæpissimè expendit verba Scriptu-
ræ ex paraphrasi Onkeli uti videre est in 2.
parte, cap. 33. Sicuti fecit (x) R. Lipman-

us istud facerrimum caput אונקלוס בורך (x) Sepher-
Nizzachon
מן הגשמות Onkelus maximè fugit à cor- num. 71.
poreitate, hoc est, omnino cavet nè Deo
attribueretur. Cætera non vacat transcri-
bere, qui proculdubio cum ista scriberet,
ante

(y) pag. 1.
cap. 22.

ante oculos habuit (y) *Mare nebochim* *Mari*
monidis, ubi eadem ferè verba occurrunt

Dicimus ergo *Onkelum* officio interpre-
tis optimè defunctum fuisse et si non nega-
rem, (z) aliquot errores, perpaucos ni-
men, in ejus paraphrasi, quæ planè docet
nihil

(z) Sic de *Jonathane Rashi* in *Hoseæ* 7. cap. 4. ינתן
חרגם מה שחרגם ואינו יכול לישב בו לשון
המקרא *Jonathan* transfert id quod transfert, h.e. pro lubito
suo, & non possum ad ejus versionem accommodare verba Scrip-
turæ.

Idem agnovit *Elias Levita* in præfatione ad *Meturgema*
חרגם. המתרגמים לא שמרו לפעמים דרך הדקדוק
חרגמו לשון עבר כלשון העתיד והעתיד כלשון
עבר וכן הבינו ליפעמים כלשון עבר או עתיד וכן
המקור עסבית או כף של בבלם חרגמו על רוב עבר
לפעמים כלשון עתיד. ולפעמים חרגמו הפקוק
אפי הנאות כלשון חרגום ולא אחד לשון המקרא
וכן *Paraphrasta Stymologiam Grammaticam* non semper obser-
vant, vertendo præteritum per futurum & e contra, quandoque
participium præsens per præteritum vel futurum, infinitivum cum
כ seu כן quæcunque per præteritum, quandoque per futurum, quan-
doque interpretati sunt versum juxta elegantiam lingue Chaldaicæ
non Hebrææ: sic scribit *R. Solomo Jarchius* aliquoties in hunc
modum. *Onkelos* plerumque verba juxta sensum transfert, non ve-
subtiliter expendit Scripturæ idiotismos. Sunt verò aliqua ver-
ba que non omnino transferuntur, nisi juxta sensum, ut *Gen. 32. v. 10*

de Chaldaicis Paraphrastis. 47

nihil adeò perfectum fieri, quin aliquà ex
patre laboret. Sic malè interpretatus est
istam promissionem primis parentibus fa-
ctam, de Messia venturo. Gen. 3. cap. v. 15.

ורבנו אשוי בינך ובין אתרזא וכיו כנן
ובין בנהא היא 'ה' רכיר לך מה רעכרר
ליה מלקחמין ואת תהי נטר ליה לסופא

Inimicitiam ponam inter te & mulierem,
inter filium tuum & inter filium ejus, ipse
recordabitur tibi quid fecisti ei à principio,
& tu observabis ei in finem, sensu pene
nullo: iterum Gen. 4. 23. legitur הרגתה, at
Onkelos è contrario קטילית לא non occidi,
sed si interrogativè legas, et quid vetat? sal-

va expositio erit. (a) Bellarminus paucos
(a) de ver-
bo Dei 2.
los libr. 3. cap.

vi. gâ meâ, Targum habet solus, sic Isa. 66. 24. Sunt verò aliquot
verba quæ sensu contrario interpretantur, ut Jerem. 17. 7. infir-
mus ille, Targum, ille fortis. Sic Jerem. 17. 16. non festinavi, Tar-
gum, non moratus sum. Sunt etiam aliquot versus, quos contraria
sensu interpretantur, ut Exod. 33. 3. Num. 2. 41. quandoque tran-
sierunt juxta proprietatem lingue Chaldaee, non Hebraeae: ut Ex-
od. 8. filii Israel egressi sunt manu excelsâ, Targum capite dis-
tincto; sic enim Chaldaei loqui solent de re quam homo facit coram
oculis aliorum sine timore. Sic Gen. 34. pro פ' transfertur פחנמא,
hec enim est proprietas hujus linguae. Hec Elias eruditè satis:
Sic Veltvicius in Shebile tohu p. 14. 1. sed verba ejus transcribe-
re jam non vacat.

(b) part. c.
66.

los alios errores in *Onkelina* versione. erui-
merat & exagitat, sed loca ista ab errori-
bus vindicat *Helvicus*: sed non opus est
cum pro certo habendum est, omnia non
rectè exponi, quod etiam agnovit (b) *Ma-*
monides. Quod tamen auctoritati huius
versionis derogare nullatenus debet, cum
hominem pulchrum denominare solemus,
licet pauci navi in eo sint conspiciendi.

DE

DE JONATHANE.

CAP. III.

Jonathan non idem cum Theodotione. Theodotion gente Ponticus. Marcionita, non Ebionita, sit Apostata Judæus, versionem Scripturae instituit sub Commodio: juxta cujus versionem vetus ecclesia legis vaticinium Danielis. Jonathan discipulus Hillelis. Hillel è stirpe Davidicâ oriundus, Babylone natus, non erat frater Ezechia, ut somniat Abrahamus bar Dior, ministravit Shemaia ac Abtalion, fuit collega Sammai, unde due sectæ ortum habuere. De etymo vs Hillel. Hillel à Judæis maximè commendatur. Hillel alter, qui post excidium templi Tiberiade vixit, computi elegantissimi auctor. De posteris Hillelis. Hilleli LXXX discipuli, quorum maximus fuit Jonathan, minimus Rabbah Fachanan. De modo argumentandi dicto קל וחומר. Uziel filius ben Syra non fuit pater Jonathanis. Jonathan ante excidium urbis mortuus est, sepultus Amuce. Prophetas convertit in linguam Chaldaicam. De numero Prophetarum juxta

E
calculum

calculus *Judaorum*. Daniel inter *Hagiographa* recensetur. *Jonathan Pentateuchum* non convertit. *Pentateuchi Paraphrasis* variis de causis abjudicatur *Jonathan*. Multa fabula in *Paraphr: Pseudo-Jonathana* è *Talmude* desumpta. *Apostolus Paulus* nomina magorum *Aegyptiorum*, qui *Mosi* restiterunt, ex hac paraphrasi non desumpsit. *Jonathan* non convertit *Hagiographa*. Portenta errorum ibi scitent. *Paraphrasis* in libros *Chronicorum* hætenus non edita. *Paraphrasis Pseudo-Jonathana* non est eadem cum *Hierosolymitanâ*. De stylo hujus ac *Onkelitane* paraphrasium.

Proximo loco prout methodus omnino requirit, de *Jonathan* filio *Uzielis* nobis dicendum est, ubi (c) illorum error minuendus est, qui ut *Onkelum* cum *Aquilâ*, sic *Jonathanem* cum *Theodotionem* miserè ac imperitè confundunt. In hunc errorem eos induxit significatio eadem utriusque

(c) Sic Gerardus Veltvicius Ravesteinensis in *Shebile tohu* 14.b. ינתן לפי דעתי הויה אשר אנחנו אומרים Jonathan juxta sententiam nostram est idem cum illo quem *Theodotionem* vocamus.

de Chaldaicis Paraphrastis 51

trinsque nominis, quia enim *Theodotion* Græcè significat donum Dei, quod etiam etymon *Jonathanis* (nempe à יָתָן & נָתַן, unde *Jonathan*, (Deus dedit, vel Dei donum) admittit, ideo de identitate horum pronuntiare ausi sunt, at quàm audacter, falsè, ac inconsequenter ex hac historiâ *Theodotionis* subsequeturâ liquidò apparebit.

Theodotion juxta (d) *Epiphanium* ac *A-* (d) de mens.
thanasium natione Ponticus fuit, etsi sunt & ponder.
qui *Ephesium* fuisse scribunt. *Christianis* 17. p. 173. sect.
prout conjectari licet, parentibus natus,
partibus *Marcionis* hæretici popularis ejus
addictissimus, Ἰωὴν τὸν ἐκ τῆς Ἀρ-
ριστάρχου τοῦ Σινωνίτου, *Epiphan.* ἐκ τῆς ἀρρε-
στάρχου τοῦ Ποντικῆς γέν., (e) *Athanas.* Hic (e) ἐκ τῆς
quàm facilè datur transitus ab Hæresi ad
Judaismum, suo tristi exemplo posteris in-
dicavit. Sunt aliqui apud (f) *Hieronymum*, μὴ τὸν Ἰωάννην
qui istum *Ebionitam* fuisse asseruerunt, Ἰωάννην.
quod tamen neque apud *Athanasium* aut
Epiphanium, aut quemque alium Scripto-
rem

(f) *Theodotion* post adventum Christi incredulus fuit, licet eum quidam dicunt *Ebionitam*, qui altero genere Judæus est. Hieron. præf. in Dan. Hoc non asseruit Hieron: ut scribunt quidam, sed alios asseruisse ait.

rem Ecclesiasticum, prout ipse opinor, occurrat. (g) *Judeus* sine dubio factus fuit profelytus, (h) ob indignationem quandam quã concepit adversus quosdam ejusdem hæreseos sectatores, qui *Hebraicis literis* non malè instructus, post *Aquilam* ac *Symmachum* vetus instrumentum in linguam *Græcam* interpretari ausus fuit privatim ac in usum proprium, quam translationem publicè edi passus est sub *Commodo* secundo. In hac paraphrasi optimè egit interpretem, si pauca excipias loca, quæ malè interpretatus est (i) ob odium Christi ac Christianæ religionis, quippe ex utroque (sc. *Aquilâ* & *Symmacho*) ut ait (k) *Hieronymus* commixtum ac mediæ temperatum genus translationis exprimebat, (l) cum

(k) pref. in *Job.*

(g) Ab Hieronymo epist. 89. ad Augustinum dicitur homo *Judeus* ac blasphemus: quod non intelligendum est quasi esset *Judeus* natione, sed religione tantum.

(h) *μυνίαν τοῖς τῆς αἰρέσεως αὐτοῦ. Athanas.*

(i) *Aquila, Symmachus* ac *Theodotio* *Judaizantes* hæretici multa mysteria Salvatoris subdola interpretatione celârunt. Hieron. pref. in *Job.*

(l) Ταῦτα πάλιν τοῖς ἐβραϊζόντων διὰ συνάδοντας ἐβραῖς. Epiphanius de mens. & ponder. περιβαλὲς τὸ ἐχρὺν ἕως τῆς πλεονασίας ἀπὸ τῆς Γνωθείας τῶν ἐβραϊζόντων διὰ. Sic Hieronymus in 2. cap. Eccles. LXX & Theodotio in plurimis locis concordant.

de Chaldaicis Paraphrastis. 53

LXX Interpretibus quamplurimis in locis concordans; unde cæteris istis temporibus præferebatur, maximè ab *Origene*, qui non solum de (m) *Theodotionis* opere in (m) V. Hieron. præf. in Dan. ad Pamniam & Marcellam et præf. in Job. editione vulgatâ *LXX* posuit asteriscos, docens defuisse quæ addita sunt, ac quosdam versus obeliscis prænotavit, superflua quæque designans, sed etiam in 9° *Stromatum* volumine asserit se ea quæ sequuntur à 4 cap. in Propheta *Danielis*, non juxta *LXX* interpretes, sed juxta *Theodotionis* editionem differere; generali fortasse tunc temporis Ecclesiæ praxi motus, quæ, ut *Hieronymus* suum de eâ admonendum lectorum voluit, vaticinium *Danielis* non secundum *LXX interpretes*, sed juxta *Theodotionem* legit; ac etiam ab *Hieronymo*, qui in editione *Psalmorum* se *Theodotionem* in emendatione *LXX* secutū fuisse ait. Hujus versionis negligentia priorum ætatum, nihil extat præter pauca fragmenta, quæ exhibentur cum *Aquilinis* in ultimo tomo *Bibliorum Waltonensium*. Ex hisce prædictis facile liquet, quàm vana est illorum sententia, qui cum *Jonathane* confundunt, cum nihil utrique præter Erymon nominis commune est; cum *Jonathan* diebus *Christi Salvatoris* vixit, ex *Judeis* parentibus natus, ac Prophetas tantum vertit, eosque

in linguam *Chaldaicam* tum *Judeis* vernaculam, *Theodotion* verò, imperante altero *Commodo*, floruit, & à *Christianis* ortus parentibus, totum V. Instrumentum in linguam *Græcam* convertit. Hâc sententiâ ergo sic refutatâ, restat ut de *Jonathane* nostro subtiliori ac diligentiori indagine inquiramus.

Jonathan Judæus natus, *Uzielis* filius, longè ante templum excidii floruit, circa tempora *Christi Salvatoris*, aliquo saltem tempore præcedente *Onkelum*, fuit discipulus *Hillelis*, qui tunc temporis unâ cum collegâ suo *Sammai*, quem *Iosephus Sameam* appellat, principatum in *Israele* gessit. *Elias Levita* in sæpe laudatâ præfatione,

נחבדר לנו בנמרא שיונתן היה קורם
אונקלום רוגר זמן רב בי יונתן היה
מתלמדי הלל שהיה כמו מאה שנה
קורם חורבן הבית. *Nobis liquet ex*

Gemara, *Jonathanem* multo tempore præcessisse *Onkelum*, quia fuit è discipulis *Hillelis*, qui vixit centum circiter annis ante excidium templi. Hic locus *Gemara*, quem citat *Elias*, occurrit in (n) *Massecheth Schab-*

(n) cap. 1.

fol. 15. facio bath *Talmudis Babylonici*, ושמעון הילל

1.

נמליאל ושמעון נהרגו נשאייהו
לפני הבית ק'

de Chaldaicis Paraphrastis. 55

לפני הכיחק שנה, (o) *Hillel & filius ejus,*

Simeon, atque ejus filius Gamaliel, atque ejus filius Simeon principatum gesserunt centum annos ante vastationem templi: inde ha-

bet (p) *R. David Ganzius,* הלל פרנס את ישראל ארבעים שנה ותחלה נשיאוחו

עפ"י דר"ל היה מאה שנים קודם זמן

החורבן *Hillel gubernavit Israelitas per*

40 annos, ac initium gubernationis ejus secundum Doctores nostros incidebat in annum

centesimum ante tempus excidii. (q) Unde

pater Christum nostrum Salvatorem circa

27 annum principatus Hillelis natum fuisse, supposito enim Christum 33 annos

vixisse, ac 40 annis ante extremum excidium mortuum fuisse, idem numerus ne-

cessario

(p) Tzem.

David ad

annum 768

millen. 4.

Sicut Za-

cuthius in

Juchas. fol.

15. i. b.

(o) De filio ac nepotibus Hillelis, v. *Eruditissimum Buxtorfium, optimè differantem in libro de abbreviaturis Hebraicis. pag. 58.*

(q) Hinc constat pessimè falli Abrahamum bar Dior (sic enim appellandus est, non bar David) Kabbal fol. 53. p. 2. qui scribit Hillelem fuisse fratrem Ezechiae, nasi Babylone, ortum è Zerubbabel, sed portentum hoc meritò castigavit Cocceius in not. ad excerpt. Gem. Sanh. p. 127.

cessario restat. Hic Hillel (r) è stirpe Davidicâ oriundus, (s) Babylone natus fuit, unde *Babylonicus* appellatur, נקרא הלל

(1) Taanith fol. 66. 1.

Beresith

Rabba Par.

98. fol. 110

col. 2.

Iuchaf. p. 5.

editionis

Constantino.

politano.

(u) Pesach.

66. fol. 1.

cap. 6.

(x) Germ.

David. part.

1. p. 342.

(y) ex c. 66.

Sanh. cap.

10. p. 298.

ut (t) *Zaccharius* loquitur, Hillel ideo vocatur *Babylonicus*, quoniam de Babylone fuit; postea ut

legitur in *Talmud* (u) עלה מבבל ascendit è Babylone, Hierosolymam nempe, duobus filiis Betiræ tunc temporis principatum gerentibus. Ubi dicitur Hillelem ministrasse Shemaia ac Abtalion, uti etiam

habetur apud (x) *R. Davidem Ganzium*, Admodum celebris fuit decidendis litibus ac controversiis, quæ circa ritus ac cærimonias non raro oriebantur, à quo dissen-

sit collega ejus *Shammai*, unde duæ quasi familiæ ac sectæ extitere. Hinc frequentissimè in utroque *Talmude* occurrit בית הלל

domus seu familia *Hilleliana* & *Sammaana*, משרבו חלמירי

שמאי והלל שלם שמשו כל צרכן רבו מחקלותיה בשראל ונעשית תורה כשתי

(r) Taanith fol. 66. 1. Beresith Rabba, Parasha xcvi 111. fol. 110. col. 2. Iuchasin 5. fol. 2. a. ההיה מורע רוד משפטיה

בן אבישר fuit è semine Davidis, ex Shephatia filio Abitalis.

(s) Falluntur ii apud Hieronymum, in 8. cap. Isa. qui sum in Judæa ortum scribunt.

de Chaldaicis Paraphrastis 57

כשהי תורות *Ex quo creverunt discipuli Shāmai ac Hillel, qui suis magistris prout debuerūt non serviēre, creverunt (z) controversia in Israele, & lex in duas quasi leges distracta est. At decreta Hillelis longē in priore loco habita fuerunt, nisi in paucissimis* (a) Hali
quae enumerat (a) R. Jeshuah in quibus deder- choth O-
minatio fit secundum Sammai, רב עמרם lam. tract. 5
 גאון פסק כו' דברים הלכה כבית שמאי 6. I. p. 202.

R. Amram Gaon dicit in 6 rebus tantum (b)
secundum familiam Sammai statui: quod Mebo Hag,
etiam confirmatur à (b) Rabbi Iudā, filio gemara p.
Iosephi, ב"ש ובה הלכה כבית הלל חוץ 228.

מששה שאמרו חכמים לא כדברי זה
 ולא כדברי זה ונ' שהלכה כדברי ב"ש

Diffidente familiā Shammai à familiā Hil-
lelis, constitutio sequitur familiam Hillelis,
sex rebus exceptis, de quibus aiunt sapientes,
nec secundum hujus nec secundum illius
verba, aliisque tribus ubi constitutio famili-
am Shammai sequitur. Denique auctorita-
 tem

(z) Has duas familias dicit Hieronymus comment. in S. cap. Isa. Nazareos interpretari duas domos, quae Christum non receperint, qui factus sit iis in ruinam & in scandalum; recte an secus jam non dispo.

tem *Hillelis* maximè commendat locus in
(c) *Beracoth Hierosolymitani Talmudis*,
ut nullo modo à me præteriri possit.

(c) fol. 3.
facie 2.

משיצאת בת קול לעולם הלכה כדברי
בה" וכל העובר דברי בה" חייב מיתה.
חנ' יצאת בת קול ואמרו אילו ואילו
דברי אלהים חיים אבל הלכה כדברי
בית הלל.

Postquam exierat filia vocis,
constitutio semper fit juxta verba domus Hil-
leliana. Quisquis violat verba domus Hille-
lis reus est mortis. Traditio est, quòd exhibet
filia vocis ac dixit, Hec sunt verba Dei vi-
ventis, nihilominus traditio est juxta ver-
ba familie Hillel. Nec sanior doctrina
tantum collegam suo Hillel, sed etiam
moribus verecundior ac modestior fuit,
quod ansam dedit istius moniti (d) לעולם

(d)
Sabbath
cap. 2.

(e) Iuchaf.
fo. 5. 1. b.

יהא אדם ענוותן כהלל ואל יהא קפדן
כשמאי, perpetuò sit homo mitis instar Hil-
lelis, non iracundus instar Sammai. (e)
Zacuthius, הלל ענו ושמאי קפדן Hillel
mitis, Sammai iracundus.

Antequam verò ad cætera progrediamur,
liceat pauca de etymo nominis *Hillel*
præfari, in quo indagando *Nazareos*
(f) in 8. Isa. apud (f) *Hieronymum* errasse necesse est

de Chaldaicis Pararastphis. 59

is inuenerimus, si veraces haberi velimus,
verba illorum sic se habent. *Sammai* &
officiarius *Hillel* non multo priusquam Dominus na-
sceretur, orti sunt in *Iudea*, quorum prior
interpretatur dissipator, alter prophanus,
eo quod per traditiones & *αὐτεπράξεις* suas
legis praecepta dissipaverint atque macu-
lauerint. Putarunt illi non conspectis con-
dicibus *Hebraicis*, primam literam nominis
fuisse ה à radice *ההה* quod in conjugatio-
ne Piel profanare significat, & hinc fundus
est erroris. In altero etymo erratum sanè,
sed non adeò scèdè ac turpiter, שם enim
à quo illi nomen derivandum censebant,
desolare significat. Sed de utroq; nomine v.

(g) *Jos. Scaligerum* ac (h) *Isaacum Casau-* (g) *Elench.*
bonum illustrissimum par Criticorum. Ipse, trih.c. 12.
salvâ eorum auctoritate, hunc derivandum (h) *Exercit.*
reor ab *ההה* quasi luciferum dicas, illum à *ad Bavin.*
שם quasi coelestè: quòd didici à (i) *Bux-* *Apparat.*
torfio. Hillel officio ac dignitate suâ optimè *Annal. cap.*
defunctû fuisse testantur insignes commen- *9. pag. 56.*
dationes, quas in eum conjiciunt *Talmudi-* (i) *De Ab-*
ci innumeris ferè locis, quorum unum in *breviat. pag.*
præsenti tantùm citabo cætera reservatu- *58.*
rus, quia jam hoc non præcipuè ago. (k) (k) *Ex-*

פעם אחת היו מסובים בעליית ביה *cerpt. Gem:*
גוריה בידיו ונתנה עליהם בת קול מן *Sanh. sect.*
13. p. 156.

השמים

שמים יש כאן אחר שראוי שתשרה עליו
שכינה כמשה רבינו אלא שחין דורו
בא לבך נתנו חכמים את עיניהם בהלל

חזקן *Aliquando discumbentibus in cana-*
culo domus Gorie Hierichunte, filia vocis a
cælo data est, Est hic qui dignus est, ut su-
per eo quiesceret Shecinah sicut super Mos-
magistro nostro, at seculum ejus non dignum
est. Tum conjecerunt Sapientes oculos suos in
Hillelem senem: deinde additur, ובשמה

אמרו הי חסיד הי עני תלמידו של עזרא
quum verò moriebatur, de eo dixerunt, ubi
pius, ubi mansuetus discipulus Ezra? Hil-
lel vixit cxx annos: Zaccuthius in sepher
Iuchas. fol. 5. 1. b. שנה הי חסיד

וכן מ' שנים עלה מכבל וארבעים שנים
למד וארבעים שנים פרנש ישראל

Annos cxx vixit, anno enim quadragesimo
ascenderat à Babylone, xl annis discipulus
fuit, & xl annis gubernavit Israel. Sepul-
tus fuit unâ cum collegâ Sammai ad occa-
sum vici Meron, ut testatur R. Uri p. 55.
Omnino lector monendus est, ne hunc
Hillelem cum alio ejusdem nominis con-
fundat, qui longè post excidium templi
Tyberiadæ vixit, circa annum Christi 340,

filius

de Chaldaicis Paraphrastis. 61

filius fuit R. *Jehuda* qui *Misnaioth* colle-
 git, ac patri successit in principatu. Ille ele-
 gantissimum (l) computum interpolatâ
 emendatâ R. *Ada* Enneadecaeteride,
 scientiis Mathematicis optimè instructus,
 excogitavit, de quo consulendi sunt viri
Josephus Scaliger, (n) *Dio-*
scorus Petavius, ac (o) *Samuel Petrus*, præ-
 fertim verò *Maimonides*, ac R. *Josephus* (m) *Canon*
Karo. Sub hoc *Hillele* promotiones quæ (n) *de*
 hactenus in *Academiis Judaicis* durave-
 runt, cessavisse scribit (p) R. *Gedalias*. (o) *Petit.*
 הוא היה אביו של רבי הלל הנשיא שהיה
 נמסך בארץ ישראל וסוף הנמככים
 כנראה במסכת עא *Ipsæ* (loquitur de
 R. *Jehuda*) fuit (q) pater *Rabbi Hillelis* prin-
 cipis, qui fuit promotus ad *Rabbinatum* in
 terra *Israeliticâ*, & finis promotorum sicut
 apparet in tractatu *Talmudico* de *Idolola-*
triâ. Hic *Hillel* fuit nepos senioris *Hillel*,
 quem adeò reveriti sunt antiqui *Judei*, ut
 principatum in captivitate suâ non nisi ad
 ipsius nepotes quasi jure quodam hæredi-
 tario

ר' הלל הנשיא (l) R. *Abrahamus Zacuth*. *Iuchas*. fol. 90.
 תקן העיבור לכל ישראל קודם שהתבטל
 הסמיכה עד ימי משיח

tario pertinere existimârunt, unde de
exponunt Jacobinum vaticinium, ne aliter
concedere cogerentur illud in Christo im-
pletum iri.

(1) Gem.
Sanh. cap. 1.
edit. Cocc.
p. 126. sect.
1.

עֵינָא לֹא יסוד שבט מיהודה
ליראשי גריות שבבבל שרודין אה
שדאל בשבט ומחוקק מבין דגליו אלו
בניו של הלל שמלמדים תורה ברכים

Traditio, non recedet sceptrum à Judâ, sunt Achmalotarchæ Babylouici qui regunt Israël, & Legislator è medio pedum ejus hi sunt posteri Hittelis qui docent legem publicè. Hunc Hillelem (a) octoginta discipulos, omnes sanè pietate ac eruditione celebres

(a) At in Sepher Cozri parte 3. sect. LXV. fol. 187a. Hillel dicitur habuisse quamplurima millia discipulorum, è quibus LXXX excelluere. Verba quia nonnihil variant à Talmudicis hic apponamus.

היה לו כמה אלפי תלמידים וכמוכתרים מהם
אמרו שמונים תלמידים היו לו להרר הזקן
שלשים מהם ראויים שתשרה השכינה עליהם
שלשים מהם ראויים לעבר השנים ועשרים
בנינים Fuere quamplurima discipulorum millia Hillel
Senioris; de eorum selectissimis aiunt, LXXX discipulos habuit
Hillel, è quibus triginta erunt digni super quos quiesceret
divina præsentia, triginta erant digni qui annum inter calarem
& viginti mediæ conditionis,

de Chaldaicis Paraphrastis. 63

le habuiffe scribunt *Judai*, inter
nos longè supereminebat noster *Jonathan*,
omnium verò infimus *Rabban Juchanan*
Zaccai, qui tamen fuit admodum ce-
lebris, (b) ut ex hoc loco *Talmudico*
decantatissimo patebit. חנו רבנן שמונים

תלמידים היו לו להלל הזקן שלש
מהן ראוין שרשרד. עליהן שכינר
כמשרה רבינו עה" ושלשים מהן ראוין
שתעמוד להם חמה כיהושוע בן נון

עשרים בינוניים גדול שכולם יונח
בן עזיאל קטן שכולן רבן יוחנן בן זכאי

אמרו עליו על רבן יוחנן בן זכאי שלש
הניח מקרא ומשנה גמרא הלכות

ואגרות דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים
קלים וחמורים וגזרות שוות תקופות

וגמטריאות שיחת מאלכי השרה
ושיחת שדים ושיחת דקלים ומשלוח

שועלים דבר גדול ודבר קטן דבר גדול
מעשה מרכבה דבר קטן הויה דאפי

ורבא לקיים מה שנאמר להנחיל אוהב
יש ואוצרותיהם אמר לא זכי מאחר

שקטן שכולן כן גדול שכולן על אחר
במדרש ובכמה *Tradunt Rabbin*

nostri
octogin.

(b) Baba
Bathra cap.
8. p. 134. I.
Eadem ver-
ba occur-
runt in Suc-
ca fol. 28.

octoginta discipuli fuerunt Hilleli Seni, in
 quibus triginta erant digni, super quos quilibet
 secret divina praesentia, ut super Moise pre-
 ceptore nostro, triginta digni ut illorum cau-
 sa subsisteret Sol, ut Jehosua filius Nun; ve-
 ginti intermedii; maximus omnium fuit Jo-
 nathan Uzzielides, minimus omnium fuit Ju-
 chanan filius Zaccai. Dixerunt de illo (a)
 Rabban Jochanan Zaccaide, quod non reli-
 querit studium textus sacri, & Misnae, Ge-
 mara, traditionum, enarrationum mystica-
 rum, subtilitatum legis ac scriptionum, levo-
 rum ac gravium decisionum à pari h.e. argu-
 mentationum istiusmodi, revolutionum, Ge-
 matria, proverbiorum fullonum, adagi-
 rum de vulpibus, colloqui cum angelis bonis
 ac demonibus, meditationis de daetylis, re-
 magna ac parva, rei magna ut operis qua-
 drige, rei parva, ut existentie Abhai &
 Rabba, ut confirmaret id quod dictum est.
 (b) Prov. 8. (b) efficiendo ut possideat amantes mei substan-
 tiam, & thesauros eorum impleam. Quum
 ergo ille qui minimus fuit inter omnes adeo
 magnus erat, quantus ergo erit qui maximus
 omnium fuit? Hucusque Talmud. Non
 negarem

(a) Laudes Juchanan ben Zacchai fusius persequitur R.
 Jehuda Levita in libro Cosri part. 3. cap. LXV. pag. 189.

de Chaldaicis Paraphrastis 65

negarem quamplurima hic de R. *Jonathas* hyperbolicè dici, quæ tamen famam ac honorem *Jonathæ* obliquè sed valdè adaugent, talis enim argumentandi modus, ad probandum id quod intenditur, efficacissimus à magistris *Logice* merito censetur.

Hebrai Philosophi appellant קר וחומר qui primus est è (c) 13 מדרות modis quibus lex explicatur, quorum auctorem faciunt R. *Ismaelem*.

Quis verò ac qualis erat *Uziel* pater nostri *Jonathas* nondum compertum habeo. *Uziel* quidam memoratur, *Syr* filius, sed illum non fuisse nostri parentem, distantia temporis quæ intercessit satis superque demonstrat, floruit enim *Ben Sira* ccc plus minus annis ante excidium ultimum, unde non est credibile illum avum fuisse nostri *Jonathas*, nisi illam ac *Uzielem* supra modum longævos fuisse concederemus. Neque enim ad hoc improbandum opus est falsâ hypothesi quam substernunt (d) viri aliquot eruditi, nempe *Jonathanem* longè post excidium vixisse, ac Sancto *Hieronymo* recentiorum fuisse: quod miror eos tam confidenter & stupidè asseruisse contra fidem omnium historiarum ac evidentem ipsius rei demonstrationem quam vanam ac falsam fuisse

(c) *V. Hali*
choth Olam
p. 116. 122
Schickardi
bechin bap-
per. Philipp.
Aquinate
in peculiari
libello, &
Josephi de
Voisni ob-
serv. in pu-
gionem fidei
p. 53.

(d) *Riber.*
in Obad.
num. 110.
p. 342.

probare debuissent, antequam vanitatis
ac salutatis arguissent. Argumenta vana
ac putida sunt ac quæ sublesto nituntur
fundamento, quibus hoc sibi persuaderi
credulè nimis passi sunt, ut statim videbi-
mus. Eodem jure *Simeonem* Iustum, qui
Christum infantulum suscepit in brachiis,
& *Rabban Gamaliele* *Sancti Pauli* præ-
ceptorem, nostri *Paraphrastæ* condiscipu-
los, post excidium templi *Sancti*, nimirum
Hieronymi sæculo floruisse dixerint, æque
enim verum fuisset. Quot annos vixit *Jo-*
nathan nobis hactenus non constat, nec de
loco ubi fatis concessit aliquid certè sci-

(a) p. 51.

mus: de loco sepulturæ nos informat (a) *Ri-*
Uriben Simeon in genealogia *Patriarcharum*
ac *sanctorum hominum sepultorum* tam
intra quam extra *Canaan*, quem sub nomi-
cipporum *Hebraicorum* nuper edidit *Cl.*

Hottingerus. עמוקה שם קבור יונתן בן
עמיאל בתחתית ההר דרומית לכבר
ועליו אבן גדולה ואילן גדול בומם

Amica, ibi sepultus est *Jonathas* filius. *Vzi-*
lis ad pedem montis *Anstrum* versus, non
procul à vico, supra eum lapis magnus cum
cippo & arbore magnâ nempe *quercu*: ibi
forma sepulchri exhibetur. v. not. *Vorstius*
in *Tzemach: David*. p. 281. up

de Chaldaeo Paraphrastis. 67

Hic Jonathan Uzzielides, Hillelis Senioris
discipulus, longè ante excidium templi circa
tempora Christi florens, Prophetas prio-
res & posteriores (נביאים ראשונים ונביאים
אחרונים) sic enim Hebraei loquuntur)
in linguam Chaldaicam à populo Judaico
vulgatissimis sermonibus usurpatam
convertit, excepto Daniele, cuius vaticinii
maxima pars olim ab ipso Chaldaicè scri-
pta fuit. Sic legitur in Talmud. תרגום של

Megilla c.
1. fol. 3. 1.

חוריה אונקלוס הגר אמרו תרגום של
נביאים יונתן בן עוזיאל אמרו ונודעו
ארץ ישראל ארבע מאות פרסה יצא
בת קול ואמרה מי הוא זה שגילה סתרי
לבני אדם עמר יונתן בן עוזיאל ער
דגליו ואמר אני הוא שגיליתי סתרי
לפני אדם גלוי וידוע לפניך שלא לכבוד
עשיתי ולא לכבוד אבא אלא לכבוד
עשיתי שלא ידכו מחלוקת בישראל

Targum legis Onkelos profelysus fecit, Targum prophetarum Jonathan Uzzielis filius
Uzielides, & commota fuit terra Israelitica
spatio CCCG parasangarum. Tum exi-
it vox à calo, Quid ille est qui secreta mea
revelavit filiis hominum? Statim Jonathan
Uzielides astigit, ac dixit, Ego sum ille qui
revelavi

revelavi arcana tua filiis hominum. Manifestum est ac notum coram te, me non hoc fecisse in laudem propriam, seu honorem parentis, sed in honorem tuum, ne controversie multiplicarentur in Israele. Sic semper hyperbolicè loqui amant Iudei, de mysteriis quæ illum revelasse de cælo proclamabatur filia vocis, ut statim videbimus. Eodem modo Elias Levita in prologo ad *Methuman* geman: *והענין עוין אלהים*

והענין עוין אלהים Cum hoc vidisset Ionathan filius Vzielis, usum nempe lingue Sanctæ desisse, interpretatus est illis octo Prophetas, h. e. omnes Prophetas, hoc enim modo numerant prophetas, priores nempe quatuor, qui nominibus propriis appellantur, seu titulis librorum, Iosue, Iudicum, Samuelis, ac Regum, subintelligendi sunt, posteriores totidem, qui sunt Iesaias, Jeremias, Ezechiel, & duodecim minores, seu *Sutras*, hi (a) enim unum tantum librum apud Iudeos constituant. Hic numerus Prophetarum octonarius è (b) *Talmude* elicitur, *והענין עוין אלהים*

(a) V. Epistolam

Drusii 73.

N. Gilpino

in qua sit.

per epist.

(b) Baba

bathra fol.

13. f. 2.

(c) Megilla

Talmudis

Megrosol.

cap.

והענין עוין אלהים, fuerunt ipsi octo Prophetæ compacti simul. Liber (c) Danielis etiam insignia de Christo venturo possidet quoddam

de Chaldaicis Paraphrastis 69

quoddam annorum spatium vaticinia di- cap. 3. fol.
cidè continet, à Indæis inter Hagiogra- LXXIII.
pha col. 3. baba.
bathra cap.
1. fol. XV.
Sanhedr. f.

XLV. 1. Sic etiā Masoretha quos sequitur Elias Levi in 3^a pre-
fatione Massoreth bammassoreth, Rambam in More Nebochim p. 2.
XLII. qui de diversis Prophetiæ gradibus ibi differens, addit

לזה הסכימה האומה לסדר ספר הנביא אל מכלל
הכתובים ולזה מן הנביאים Ideo gens uno con-

sensu collocat Danielelem inter Hagiographa, non Prophetas. Sic
Antiochi in prefat. commentariorum in Psalmos, & Jachiades. Sed
hoc ridiculè & perversè hoc ab illis factum est, facillè apparebit.
Nam ibi per celebrem Epocham LXX hebdomadum, certum ac de-
terminatum tempus abolitionis Politie Judaicæ, ac sæculum Messie na-
turi clariùs ac dilucidius quàm quisquam alius prophetarum, præ-
figuravit Daniel. Quod etiam agnovit Josephus Antiquitat: Ju-
dæicæ l. 10. cap. 12. & τὸ μέλλον τοῦ νόμου περιουσιῶν δευτέρου
& ὁ δὲ ὁμοῖος προσηγορεύεται, ἀλλὰ καὶ ἐν ὧν ἐστὶν τὸ αὐτὸ
ἐκτίσται. Ideo hoc solo nomine Porphyrius acerrimus Christia-
ni religionis hostis contendebat, ut monet Hieronymus proœm. in
Danielem, hunc librum scriptum fuisse à quodam, qui tempore
Antiochi Epiphanis fuerit in Judæa. Sed hinc mendacissimo
argumento optimè responderunt Eusebius Cæsariensis & Apollina-
rius, & ante utrumque Methodius. Titulo Prophetæ insignitus est
Daniel à Christo, oraculo veritatis, Matth. 24 v. 15. Accedit huc,
quod omnes Prophetiæ gradus, qui à Maimonide in More Nebo-
chim 2. p. cap. 41. & 45. et in סדר חורבן cap. 7. requiruntur, in
Daniele exactè complentur, ut rectè probat vir Cl. Constantinus
Empereur notis in Jachiadem p. 4. & 5. Quod incogitanter ag-
noscunt ipsi Judæi, Megilla cap. 3. כִּי בֶן נָרִי הוּא שִׁירָה

70 **Distribua.**

pho refertur. An recte aut secus alibi a nobis suisque disputabitur.

Nullos alios libros Sacrae Scripturae prae-
ter Propheticos, *Jonathanem* convertisse in
linguam *Chaldaicam*, asserimus, etsi sunt
qui totum vetus Instrumentum interpre-
tatum fuisse contendunt. Sic (d) *Galatium*

(d) de ar-
canis. Ca.
thol. religi.
on. x. lib. 6.

(e) *Gesnerus*, cum plurimis aliis: sed illo-
rum sententia a nobis per partes avellen-
da est.

3.
(e) In bi-
blioth.

Primo ergo, dicimus illum Pentateuchum
nullatenus converisse, vel saltem illum
Targum quod sub ejus nomine hodie ex-
tat, omnino ejus non esse, nam si tantum
vir tantae auctoritatis, ut supra audivimus
apud *Judeos* versionem Pentateuchi adori-
navissit

מחזיקה וירמיה בן חלקיה ודניאל איש
חמורוה ומרדכי בלשן וחגי חבריה ומלאכי
Baruch filius Ne-
Seria filius Machasie, Jeremiah filius Chelkiz, Daniel vir do-
fideriorum, Mardocheus, Balsan, Zacharias, Haggæus,
Malachias vaticinati sunt anno secundo Darii. Sequitur ergo
hæc *Judeis* pessimè factum fuisse, qui uti loquitur Theodoretus pro-
cem, in Daniele inter fragmenta Græcorum in Prophetia
edita à Davide Hæschelio, εἰς τοσαύτην ἀναγκασίαν ἤλαστο
ὡς καὶ τὸ γράψαι τὸν περὶ τοῦ δαυὶδ ἀποχρηστικῶς
καὶ αὐτῶν αὐτὸν τὸ ἀποχρηστικῶς περὶ τοῦ δαυὶδ ἀποχρηστικῶς.

de Chaldaicis Paraphrastis 71

avisset, vix ausus fuisset *Onkelos* profely-
tus eodem ferè tempore idem opus in se
suscepisse; hoc enim esset actum egisse, ac
versionem *Ionathanis* culpare quod neuti-
quam existimandum est. Quare quæstio
Elie Levita nobis prorsus insipida videtur

למה תהחיל ינתן לתרגום נביאים
ולא תרגום את התורה תחלה

quare incepit *Jonathan* interpretari prophe-
tas primo loco, omittâ lege. (f) Neque enim ad
nos huiusce rei rationem divinare, seu
quod idem est, fingere ullo modo pertinet.
Quid si dicamus *Onkelum* in hoc opere il-
lum anticipâsse? conjectura sanè videbitur
nova, quæ tamen non ita facile refutanda
est. Sat scio maximam partem *Rabbinorum*
à nobis dissentire, qui etiam hodie extare
scribunt. Quod nuspiam occurrit, quan-
tum ego scio, in utroque *Talmude*. Locus
antè citatus *Targum Prophetarum* ei tan-
tummodò ascribit, legis verò *Onkelo*, dire-
ctâ oppositione, quasi nihil tunc temporis
de *Ionathanæ Targum* in *Pentateuchum* in-
auditum

(f) Drusius ad difficil. loc. Numer. cap. 13 2. putat errorem
hunc ortum suum habuisse ex malè intellectu abbreviaturâ, ut ת"י
signat tam *Targum Jonathæ* quàm *Hierosolymitanum*.

(g) *Suc.f.* ditum faisset. Fateor quidem (g) ibi haec
 28.f.1.6.2. verba occurrere, אמרו אליו על ינתן בן

עוזיאל בשעה שישוב ועוסק בתורה
 כל עוף שפורה עליו מיר נשרף

Aiunt de Ionathane Vzielide, quod cum federet & operam daret exponenda legi, qualibet avicula quae super ipsum transvolavit, momento combusta erat. Vbi glossa R. Solomonis Tarchii, הרברים שמחוס כנתנתם

בסיני שנתנה תורה באש ובענין זה מצינו
 במדרש בעובדא דה אליעזר ורבי
 יהושע שהיו מסובים בסעודה וליהטה
 סביבם *Verba percusserunt eas juxta*

traditionem in monte Sinai, nam lex igni data fuit. Simile reperimus in mystico commentario de R. Eliezare ac R. Ichosua, quod illos in coena discumbentes flamma ignis circumcinxit. Hic locus Talmudicus non ita intelligendus est, ac si legem Chaldaicè interpretatus fuisset Jonathan: talem enim sensum nullatenus feret vulgatissima phrasim עוסק בתורה, quâ exprimi solet legis divinae studiosus: juxta monitum Rabbi Meir in Pirke aboth cap. 4. Sect. 10.

הוי ממעט בעסק ועוסק בתורה
Diminue occupationes tuas, h. e. mundanas,

de Chaldaicis Paraphrastis. 77

ac occupatus esto in lege. Simile monitum

R. Ichuda occurrit Sanhedrin cap. 11. pag.

410. edit. Cocc. אמר ר' יהודה אמר רב

לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוה

אפילו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה

בא לשמה Dixit R. Ichuda, semper homo va-

cet studio legis ac praecepti, etsi non ejus cau-

sâ, ex eo quod legis studio vacet in presenti

non propter eam, tandem tamen propter seipsâ

colat. Lapsus est ergo Clarissimus Buxtorf-

us, qui hunc locum ita intellexit ac si Iona-

than legem Chaldaicè transtulisset. Hoc

loco sic vindicato, minus nos movent testi-

monia Rabbiorum, ac aliquot Christiano-

rum scriptorum qui superiori saeculo vixe-

rent. Azarias in Imre binah cap. 9. נס

לענין זה תרע חביבי הקורה כי ינתן בעי

אשר תרגמו על נביאים החפרסם יש

לנו עד מוכיח שאף הוא תרגם את התורה

כלה Iam quod ad hanc rem spectat, amice

Lector, scis quod idem Ionathan qui inter-

pretatus est prophetas, interpretatus est eti-

am legem totam. Quod confirmatum ivit

testimonio R. Menahem Rakanatensis, qui

ex ea paraphrasi citabat plurimos versus:

לפי מה שכתב המקבר

רבי

De abbrev.
p. 126.

דבי מנחם מראקנטי זל"ה בפרשה
מצורע תרגום נסבן התורה *Juxta id quod*
scribit artis Cabbalistica peritus R. Menahem
de Rakawat, beata memoria, in sectione מצורע
vertit legem Levitic. cap. 14. At bene eo-
dem loco subjungit Elias, **כֵּן יִשָּׁה**
לחמות הרכה איך אבד בזמן קצר הוה
וְלֵאמֹר נִשְׁאָרָה מִמֶּנּוּ הָעֵתָקָה *At si ita*
esset, magnopere mirari subit, quomodo pe-
rire potuerit in tantillo spatio, & quod nul-
la ejus versio superesset. Nec valet quod A-
zarias testatur se vidisse Targum **וְכָרֹחַ**
בְּשׁוּרֵי שְׁהִיָּה תַרְגוּם בֶּן עֻזִּיאל *in*

ejus sine hac verba scribebantur, Targum
Jonatha Vzielidis: non enim de hoc qua-
ritur, nempe an Targum extet quod ejus
nomen in titulo fert, sed an sit ejus necne,

(a) *Præf. Sic (a) Marcus Marinus Brixianus, se vi-*
dit in Diction. disse ait Thargum Jonathanis in Pentateu-
chum Venetiis, quod sic incepit מִן אוֹרֵל

quæ sanè est vox Arabica, ita tamen in-
cepit quoddam Thargum Hierosolymita-

(b) *in Le. num, et si (b) Doctissimus Buxtorfius mu-*
xico Chal- tata præpositione legit בְּאוֹרֵל. Nos sup-
daico & posititium ac spurium hunc fœtum, ac no-
Syriaco in mine Jonathanæo prorsus insigniri indi-
gnum

de Chaldaicis Paraphrastis. 77

gnum judicamus, hisce rationibus præcipue moti.

1 Ob diversitatem styli, qui reperitur in *Targum Pentateuchi*, ab eo qui occurrit in *Prophetarum Targum*, omnino diversi. Iste enim ob puritatem sermonis magis accedit ad *Chaldaica Danielis*, & congruit temporibus quibus *Jonathanem* floruisse diximus, deinde pressus est, ac suâ concisâ brevitate etiam perspicuus, hic verò horridus est, ac variâ vocabulorum ex qualibet ferè linguâ farragine confusus, longis sententiarum periodis ubique scatens ac diffusus, ut cuivis patet qui utrumque perlegit.

2 Ob aniles (a) fabulas ac ridiculas enarrationes quæ in eo ubique occurrunt, quas in *Targum Prophetarum* genuino nostri *Jonathanis* sætu nullibi aut vix invenias. Dicam quod sentio, salvo meliori iudicio, hoc *Targum* confectum fuisse post editum *Talmud*, non solum quia ibi memorantur (b) sex ordines *Misna*, quos R. *Ichuda* constituit, שית יריעין לחור כרקבל שית סדר,

מחניה

(a) V. Bux.
de abbrev.
p. 106.

Recens: op:
Talmudici

p. 232.
Schick. be.

chin happer
p. 30.

(a) Et si hæc paraphrasis *Talmudistarum* nugis conspergatur, non tamen prorsus indigna est quæ sacris codicibus inseratur, ut rigide nimis censebat *Franciscus Ximenius*, qui ideo in suâ editione *Complutensi* omisit.

מִתְנִיחָה Exod. 26. 9. *Sex aulæ seorsim juxta sex ordines Misnae*: sed quia omnes illæ fabulæ à *Falmude* desumuntur, ut non operosum esset ostendere, si esset tantæ. Paucula loca adnotasse sufficiet. Deus in Gen. 2. 8. dicitur creasse horum in *Eden*, & quidem **קֶדֶם** ab oriente, ubi *Targum Ionathani* hæc habet, **וְאֶרֶץ נֶזֶב**,

בְּמִמְרָא רִי"ו אֱלֹהִים נִינְתָהּ מֵעַרְן *Et plantatus est verbo Domini Dei hortus Edenis jussis ante creationem mundi.* Sic Gen. III. cap. v. 24. **קֶדֶם עַרְלָא בְּרָא עֲלֵמָא** *Antequam creabatur mundus, creavit legem, & preparavit hortum Edenis jussis.* Statim additur **אַחֲרָקִין נְחִינִם** *præparavit gehennam improbis.*

בְּרָא אֹדֵיעָה אַתְקִין נִינְתָה רַעְרָן *Quæ occurrunt in (c) tractatu Nedarim.*

(c) cap. 4.
apud

כְּתִי
יִשְׂרָאֵל
p. 20. l. 60.

31

שִׁבְעָה דְּבָרִים נִבְרָאוּ קֶדֶם שִׁנְבְּרָא
הָעוֹלָם וְאֵלֹו הֵן תּוֹרָה וְחִשּׁוּבָה וְגַן עֵדֶן
וְנִיחָם וְכֶסֶף הַכְּבוֹד וְבֵית הַמִּקְדָּשׁ וְשֵׁמוֹ
שֶׁל מֹשֶׁה *Septē res creata erant ante mundum conditum, nempe lex, pœnitentia, hortus Edenis, gehenna, thronus gloria, domus San-*

ctuarii,

de Chaldaicis Paraphrastis. 77

Enarii, nomen Messia. Jam scias unde eadem habuerunt R. Eliezer in 3. capitulo, ac (d) (d) in 93. autor Midrash Tehillim. Sic ferventes aquæ Psalm. I. de celo descendisse tempore Diluvii habet Targum Pseudo-Ionathani, Gen 7. 10.

מִי רְטֹובֵעָנָא הוּוּ נַחְתִּין רַחֲחִין מִן שָׁמַיָא

Aque diluvii descendebant ferventes de celis: ubi vox רַחֲחִין non rectè redditur bullientes. Quod exhaustit ex (e) Massecheth San- (e) cap. 11. fol. 108. 2.

אמר רב חסדא ברותחין קלקלו, *bedrin,*

בעבירה וברותחין גידונו כתיבהכא

וישבו המים וכתיב התם וחמרת המלך

שככה *Ait Rab Chasda, ferventibus aquis*

peccarunt, ideoque ferventibus puniuntur,

scriptum enim est hic, ac sedata sunt aque, ibi,

fervor regis sedatus est. Totus contextus hac

intelligi debere de sæculo diluvii, ut lo-

quuntur, indicat. Sic Deus dicitur creasse

hominem cum 248 membris, ac 365 ner-

vis. Gen. 1. 27. וברא יי' יה אדם

בריוקניה בצלמא יי' ברא יתיה במאתן

וארכעין וחמני איברי' בתלת מאה

ושייתין וחמשה גידן Creavit Deus homi-

nem imagine suâ, juxta similitudinem Dei

creavit illum cum CCXLVIII membris &

(f) cap. 3.

fol. 23. 2.

CCCLXV nervis. Idem occurrit in (f)

Makkoth, חרני מצור נאמרו לו למשה

בסיני שסד" לאוין כמנין ימות החמה

613 pra. דמח" כנגד איבריו של אדם

cepta dicta fuerunt Mosi in Sinai, 363 nega-

tiva juxta numerum dierum anni Solaris,

248 affirmativa juxta numerum membra-

rum hominis. Sed de hac anatome Judaica

alibi fortasse à nobis copiose dicetur. It-

rum clamorem Sodoma 18 Gen. v. 20. re-

fert Pseudo-Jonathan ad oppressionem pau-

perum; decreverunt enim quod quisque

frustum panis dederit inopi, comburen-

dus esset. Sed ipsa Chaldaica habetote.

בילח סרום ועמורה דאניסין מסכנין

חורין דכל דהיב פתה לעניא יקר בנוהא

Clamor Sodoma & Gomorha, quae vim

inferunt pauperibus, & decernunt quod quis-

quis frustum dederit inopi, comburetur

igni. Eadem fabula iisdem pene verbis

extat in (g) Talmude Babylonico, tractatu

Sanhedrim, נ' הוה מתרמי להו עניא יהבו

ליה כל חר וחר דענרא וכתוב שמה עליה

דפתא לא הוו ממטי ליה כי הוה מית

אתי

(g) Ex.

cerpt. Gem.

Sanh. cap.

11. p. 422.

אחי כל חד וחד שביל ידיה הוה הוה
 רביתא רהוה קא מפקת רפתא לעניא
 כחצבא אנלאי מילתא שפיה דובשה
 וזקמיה אער שורא אחא רבורה
 ואכלוה דכתיב ויאמר יי ועקרת פרום
 ועמורה כירבך *Si quis pauper ad illos*
venisset, singuli denarium, in quo nomen in-
scribebatur, dabant, nemo autem panem seu
frustum panis dedit, eo mortuo, singuli quod
suum esset, recepere. Puella quaedam frustum
panis pauperi in urceo positum tradidit, quo
cognito, eam oleo unxerunt, ac in tecto muri
posuerunt, quam apes consumpserunt. Hinc
scribitur, & dixit dominus, clamor Sodomo
& Gomorrha quia magnus est. Denique
ne plura exempla in praesens congeram,
quod habet Targum de LXX Angelis, de
LXX linguis & populis, Gen. 11. v. 7. & Gen.
28. v. 3. totum id desumitur ex(h) Misna.
& Gemara Hierosolymitana Sota, ubi fingunt
 legem

(a) cap. 7. fol. XXI. col. 4. halacha 5. Shekalim cap. 5. halacha.
 in Misna. Megilla cap. 1. fol. LXXI. col. 2. hal. 2. Sanhedrin
 Talm. Babyl. fol. XVII. facie 1. Sota cap. 7. fol. XXXIII. I. Sic
 Targum Genes. XI. cap. v. 7. et 8. et XXVII. cap. v. 3. Deuterom. cap.
 XXVII. v. 8. et cap. XXXII. v. 8. Sic Targum Cant. 1. cap. v. 2. et

legem totidem linguis scribi fingunt. Ex his exemplis, quibus quamplurima alia addi possint, satis pater hoc *Targum* utroque *Talmude* esse recentius, ideoque falso scribi *Jonathani*, quem supra probavimus longè ante excidium Templi vixisse.

3 Ob inscitiam linguæ sanctæ, quam *Jonathan* calluisse nemo negare audet, inscitentem. Hinc illa ridicula vocis *Hebraeæ* מלון cum *Græca* ἀλλο confusio. Gen. 37. cap. v. 8.

4 Ob res ibi memoratas, quæ multis annis post *Jonathæ* mortem accidisse, tam certum est quam quod certissimum, quod argumentum omnium fortissimum esse pronuntiamus. Nam præter 6 ordines *Misna* de quibus supra, ibi expressa mentio occurrit urbis *Constantinopolæos*. Num. 24. cap. v. 19. & 24. קים של ש כרביר. עקב יוביר ויש ש שזכותא דמשתיר מן קושטינטי קרתא ח"כתא ויצר חרוב כרכא מרודא וקיסרון תקיף קרוי עממיא Et surget dominator è domo Ia

IV. cap. v. 10. & sibi. 2. cap. v. 22. Inde habent commentatores *Judaici* in *Deuter.* XXXII. v. 8. *Seder Olam Rabba* cap. XI. *Casri* part. 1. sect. XLIII. fol. 23. *R. Menabem* in *Gen.* XLVI. cap. v. 27. *Rabbino*s recentioris ævi non nominem. Sed de hoc numero linguarum fusissimè alibi.

de Chaldaicis Paraphrastis. 81

Ex Tob. & perdet ac consumet reliquias quae su-
per sunt de Constantinopoli, urbe nova, ac
vastabit & destruet arcem rebellem, & Casa-
ream fortem, urbes populorum. At civitas
haec nomine fundatoris Constantini scilicet
insignita, non extruebatur nisi CCC annis
& amplius post tempora Jonathanis, quod
satis arguit illum non fuisse auctorem. De-
inde nomen Tiberiadis occurrit Deuter.
cap. 33 v. 23 de Naphtali loquens, יִמְנֶה
יָרֵךְ מַרְכְּרִיא mare Tiberiadis possidebit.
At non est probabile juxta aliquos, Jona-
thanem nostrum, usque ad tempora Tiberii
Imperatoris vixisse, cujus nomine Herodes
urbem à se conditam appellavit Tiberia-
dem, uti scribit (i) Josephus. Sic mentio fa-
cta est Lombardia Numer. cap. xxi v. 24.

(i) Antiq.
Judaic. lib.
18. cap. 3.

וְצִיִּים יִצְרָח כְּמִנִּי וַיִּנָּה וַיִּפְקֹן
אֵלָה אֶפְתֵּר בְּאֵלֵינוֹסִין סָנְאִין מִן לְמַכְרִיא
cum instrumentis bellicis, & exhibunt cum
exercitibus multis ex Lambarnia. Sed legen-
da Lombardia optimè docet doctissimus (i)
Bochartus. Lombardia autē est nomen con-
tractum pro Longobardia, quae ita appella-
tur à Longobardis, qui circa annum Christi
560 in Italia rerum potiti sunt. Iam nemo
perrendat, ut hujusce argumentationis vi-
res

(k) Geogr.
sacr. 1 part.
3. lib. cap. 5.

G

res

res effugiat, *Jonathanem* spiritu prophetico hæc omnia prædixisse, etsi tunc temporis non ita essent. Hoc enim trivole ac gratis dictum est, ac fundamento omnino desti-

(1) de Chal.
paraph. cap.
2. p. 10.

tutum. (1) *Helvicus* huc recurrere visus fuit, sed mirum in modum tergiversatur, ut hanc paraphrasin *Jonathanis* vindicaret, hæc loca a *Judæis* interpolari fingens, pro varietate circumstantiarum, ac temporum ratione quo fiant accommodatiora. Quod sanè effugium est nullo modo admittendum, cum *Judæi* auctoritatem *Jonathanis* adeò reveriti sunt, ut ejus verba emendare crimen haud piandum censeretur. At supposito hoc, quod tamen non est concedendum, quis unquam meminit hujus paraphraseos *Jonathanem* de antiquis *Judæis* intelligi velim. Nam etsi *Judæi Christianis* usum sacri codicis ac paraphrasium *Chaldaicarum* ob purum putum odium nostræ religionis inviderunt, ac ne arcana *Judaica* religionis mysteria nobis patefierent, omnibus modis conati sunt, non tamen credibile est, quin sibi ipsis mutuo communicaverint quicquid ad intelligendam sacram scripturam propriis spectabat. Ostendat mihi aliquis clarum è *Talmudis* peritum testimonium, ac manus dabo. Miror sanè hoc *Targum*, si tum extitisset,

omnes

de Chaldaicis Paraphrastis. 83

omnes Talmudicos latere potuisse. Facile prævideo quid objiciunt ac objecturi sunt (m) viri docti contra nostram sententiam, Apostolum Paulum nomina Magorum Jannis & Jambri qui Pharaoni a secretioribus conciliis, resisterunt Mosi, ex hoc Targum Exod. 7. cap. v. 11. citasse; sed vellem ut meminerint Paulum Apostolum à Rabban Gamaliel, ad quorum pedes illum sedisse certum est, hanc cum aliis traditionibus, quæ occurrunt præsertim in Epistola ad Hebræos, hausisse. Unde non desunt quidam eruditi viri, qui asserere non dubitaverunt Judæos furatum esse è novo instrumento quasdam historias ac sententias, quas tamen stupenda, prout solenne est apud ipsos, exaggeratione corrupebant. Concludo hanc partem disquisitionis cum Præstantissimo Walton, Librum hunc non esse Jonathani mihi certum est, sed post Misnam saltem (ad do confidenter post utrumque Talmud) ab aliquo qui (o) emendato Jonathani nomine auctoritatem, paraphrasi

(m) Vid. Cartwright prolegom. in comment. in Genes.

(o) Drusius censet quosdam in celli causâ, ut Lectorem inducant hiantem ineptissimis suis ineptiis clarissima veterum nomina inponere solere. Id quod fortasse evenit huic paraphrasi, quæ sub nomine Jonathæ Uzzielis filii edita est in Italiâ, Drus. ep. 78. Rio. Tomlono.

raphrafi huic conciliare voluit, compositum fuisse.

Jam probandum restat, *Jonathanem* nostrum *Hagiographa* non convertisse; quod eadem argumenta quibus illi *Targum Pen. tateuchi* abjudicavimus, abundè demonstrabunt. Stylus enim adeò dissimilis est stylo *Jonathanæo* in *Targum Prophetarum*, ut si ~~nullu~~ aliud argumentum novitatis nobis suppeteret, ad fidem hujusce sententiæ abundè sufficeret. Nam ut optimè censet *Augustinus Justinianus Genuensis episcopus Nebiensis* in scholiis ad 18 *Psal.* Stylus *Chaldaicus* istius *Psalmi* qui legitur in 20. libro *Regum*, permultum dissimilis ab eo est; neque enim existimandum est eundem auctorem in eadem prorsus re stylam suam adeò variâsse. Inde tot tantaque errorum portenta è *Talmudicis* lacunis eruta ibi scatent, ut si *Jonathani* à nobis ascriberetur, ipsi injuriam haud faciliè condonandam factam esse cogitaremus; sic 6 ordines *Misne & Talmudis* memorantur i Cant. v. 2, sic duo *Messia*, quorum unus filius *Davidis*, alter filius *Ephraim*. Cant. 4. cap. v. 5. De mille regibus qui conveniunt ad moliendam turrim *Babylonicam*. Eccles. 7. v. 29. De Angelo *Raziele*. Eccles. c. 10. v. 20. ut de quamplurimis aliis ridiculis

de Chaldaicis Paraphrastis 85

culis fabulis nihil dicam, quas prudens Lector inter legendum facile observabit. Sed quid opus est multis, cum ex ipso (p) *Talmude* contrarium evinci possit. עוד ביקש

(p) *Megilla*
cap. 1. f. 3. 1

לגלות תרגום של כתובים יצאה בח קול ואמר הלורדיך מאי טעמא מפום דאית cum cuperet *Jonathā* revelare

Targum Hagiographorum, exivit de caelo vox, dicens ei, Sufficiat tibi: quare? quia ibi est finis *Messie*. (q) *Zacuthius* qui hanc

(q) *Sepher*.
Juchas. sol.
54.

historiam retulit, de *Daniele* tantum intelligi velit. Quod quomodo verum erit, videre non possum, cum *Daniel Chaldaicē* originaliter editus fuerit, ac liber *Psalmodum* quamplurima de *Christo* nascituro vaticinia, quibus manifestissime designatur, habet. *Elias Levita* in saepe laudata praefatione plenius ac planius, רבותינו זל

אמרו שרצה לתרגם את הכתובים ובה אליו קוד מן השמים לאמר לא רי לך ישגלית סתרי הנביאים וחרצה לגלות סתרי רוח הקדש לכן חרל

לחרגם את הכתובים *Rabbini nostri* beatae memoriae dicunt, *Jonathanem* voluisse interpretari *Hagiographa*, at venit ad eum vox de caelo dicendo, nonne tibi sufficit reve-

l'assè secrets Prophetarum: jam vixò revelas
his arcana Spiritus sancti? idcirco destitit
interpretari Hagiographa. Hæc Elias. Unde
(r) cap. 45. audacter concludit (r) R. Azarias,

לא חרנס ינתן כחובים בנראה פקט
רמנלה אשר על כן העלו שם בעלי
החוספות כי חרנס כחובים הנמצא הוא

מאיש לא ירענוהו *Jonathan non convertit*

Hagiographa, sicut apparet ex Megilla cap.

1. ubi auctores additamentorum inferunt,

Targum Hagiographorum esse ab incerto au-

ctore: de quo statim inquiremus, in præ-

senti sufficit demonstrare non fuisse Iona-

thanem. Quid ergo existimandum est de

Petro Galatino, qui adeò præfractè contra-

riam opinionem tutatus est, ut qualibet

ferè pagina hanc Paraphrasin Ionathanis

ascribit, nullum argumentum prout ego

reperire possum, exhibuit hujusce asserti-

onis, nisi quod ibi latere mysteria quædam

contendit, quæ Iudeus à nobis celare dicit.

Non negavero sanè fragmenta versionis in

Hagiographa, quæ non est eadem cum illa

quæ jam extat, allegari à (f) Galatino è

libro קב"ץ qui ut videtur, (t) exemplar in-

tegrum sibi comparavit, sed an Ionathanis

esset, omnino illi incubuisset probavisse,

vel

(f) 8. lib. c.

24. 10. lib.

cap. 43.

(t) 3 l. c.

28.

De Chaldaica Paraphrasis. 87

vel argumentis vel testimonio, quod ne-
tquam fecit.

Hoc *Targum* quod falso ascri-
bitur *Jonathani*, quia stylo multum
convenit, ac verba eadem quamplurimis
in locis cum *Targum Hierosolymitano* ha-

(1) ad diffi-
cil. loc.

Drusius. Nam ex collatione utriusque,

(1) Num. cap.
25.

prout exhibentur in 4to tomo incompa-
rabilis biblici operis *Londinensis*, satis ap-
paret non raro differre, non solum respec-
tu vocabulorum ac phrasium, sed etiam
sensus ac enarrationum, quæ singulis
quandocumque propriæ sunt. Unde necesse est
ut dicam *Drusium* perfunctoriè utrumque
Targum legisse, (si modò legisset) qui de
identitate utriusque adeo confidenter pro-
nunciavit. Antequam verò hoc caput de
Jonathane finiamus, de stylo ejus cum *On-
kelitano* collato ex *Eliâ Levitâ* adnotare

libet, דע שאין הפרש בלשון של חרנום
אונקלוס ולשון של חרנום יונתן כי
שניהם לשון כבליהם וכן החרנום של
דניאל ועזרא אבל הוא יותר צחלשון
Scias

nullum discrimen intercedere inter linguam
Paraphraseos Onkeli & *Jonatha*, utraq; enim
lingua est *Babylonica* juxta *Danielē* & *Ezrā*.

(a) *Præf. ad
Lexicon
Chaldaico-
Syriacum.*

at verò Sermo Ionatha est purior & longe
correctior cæteris paraphrasibus: hæc Elius
Cui sententiam (a) Cl. Buxtorffii adjuuge-
mus, Onkelos qui Pentateuchum transtulit,
ut stylum simpliciore, & ad Danielis Ez-
raque puritatem magis inclinantem habet,
sic quoque quàm maximè literalis est, ver-
bumque è verbo reddidit. Jonathan Prophe-
tarum Paraphrastes in prioribus quidem,
tum in Sermonem, tum in re satis simplex est,
in posterioribus autem quòd obscuriores, pau-
lo liberior, allegoriis quandoque licentius
indulgens. Tantum addo, stylum Onkeli
esse purum ac simplicem, ad quem proximè
accedit Ionathanæus, unde necessariò con-
cludendum erit, utrumque circa idem tem-
pus suas paraphrases scripsisse.

DE TARGUMISTA

HIEROSOLYMITANO.

CAP. IV.

Targum Hierosolymitanum sic dictum non ab urbe Hierosolymis, quasi ibi adornatum fuisset, sed à Dialecto Hierosolymitanà, quâ scribebatur. Quanam ista dialectus est. De auctore hujus Targum nulla certitudo. R. Joseph Cæcus non erat auctor. Hoc Targum recentioris esse originis, ex stylo facile agnoscitur. Sermonis genus in hoc Targum à cæteris diversum. Mentio famis quæ in Romanâ obsidione Hierosolymorum accidebat, hic occurrit. Multæ fabulæ in hoc Targum passim sparsæ, è Talmude desumuntur. Hæc paraphrasis quæ extat, est fragmentum integra versionis. Duplex olim Targum Hierosolymitanum.

IAM methodus requirit, ut de Targum Hierosolymitano ejusque auctore paulo diligentius inquiramus, ubi à re nostra non omnino alienum erit, si rationem nominis quare nempe hoc Targum appellatur

appellatur *Hierosolymitanum* imprimis investigemus. De hac enim inter eruditos viros disceptatur; dum aliqui sic dictum volunt ab urbe *Hierosolymis* quasi ibi factum fuisset, quod nobis minimè placeat, quia eadem ratione *Talmud Hierosolymitanum* appellaretur, cum tamen constat illius compilatores *Hierosolymis* non vixisse, sed *Tiberiade* aliisque civitatibus tam extra quam intra *Judeam*. Post excidium enim templi ubi tantam cladem passi sunt, vix est credibile aliquot eruditos ibi remansisse. Ideo potius dicimus hoc *Targum* appellari *Hierosolymitanum à lingua Hierosolymitanà*, h. e. linguà quæ confarcinata est ex *Hebraeis*, *Chaldaicis*, *Græcis*, *Latinis*, *Arabicis*, *Persicis*que vocabulis quæ tunc temporis *Hierosolymis* erant in usu vulgarissimo ob colluviem diversarum gentium quæ ibi convenerant. Quod, ni fallor, satis est ad mentem *Elie Levite*.

בחרנו ירושלמי יש חפרש גרול בינו
ובין תרגום הבבלי זה לפי שהוא מורכב
מן הרבה לשונות בבלי ויוני ופרסי
ולזה נמצאו בו הרבה מלשונות האילו
נראה לי כי התחלת זאת ההרכבה
היחלה מיום שמשלו אילו המלכות

בירושלם

בירושלם ולכן נקרא זה הלשון תרגום
 ירושלמי וכו' חבר דבי יוחנן התרומם
 ירושלמי בקירוב שלש מאות שנה אחת
 החרבן וידוע כי באותו זמנו מושלים
 הואמורח האירלו בירושלים ו' אחר
 Ingens כמפורש בספר יוסף בן גוריון
 Discrimen est inter Paraphrasin Hierosolymita-
 nam & Babyloniam, illa enim composita
 est ex plurimis vocabulis Babylonicis, Græ-
 cis, Romanis, & Persicis, quæ omnia ma-
 gno numero ibi inveniuntur. Mibi videtur
 hanc mixtam compositionem incepisse à tem-
 pore quo dominabantur illa imperia Hierosae-
 lymis, propterea ob dialectum hanc appella-
 tur Targum Hierosolymitanum. Hæc com-
 posuit Rabbi Juchanan Talmud Hierosoly-
 mitanum circa tercentesimum annum post
 excidium urbis. Patet enim, isto tempore has
 gentes dominium exercere Hierosolymis per
 quandam successionem, sicut explicatur libro
 Josephi Gorionide. Hæc Elias, cui nos ple-
 narium assensum libentissimè damus. Quis
 verò fuit hic Targumista Hierosolymita-
 nus, aut quo tempore floruit, nondum con-
 stat. Elias Levita, באיורו ומן הירא
 המתרגם ירושלמי שתרגם התורה

אנודע לגומי ה'האם הוא מתרגם
צמו שחרגם הכתובים או אם השנים

אנשים בזמנים מתחלפים *Quo seculi*

lo vixit Paraphrastes Hierosolymitanus, qui interpretatus est legem, & qualis fuit, nescire proficemur, an omnino idem fuit cum illo qui interpretatus est Hagiographa, seu an diversi fuerint homines diversis temporibus viventes nescimus. Hic aqua nobis hæret, nec aliquid certi à nobis pronuntiandum. Recursus tantum ad conjecturas dabitur, si modestæ sint ac probabiles, recipiendæ sunt, sin minus, eâdem quâ proferuntur facilitate repudiamus. Hinc Elias

הנה יש אומרים שעקילס הנר *Levita,*

חרגם את שניהם ויש אומרים שרבי

יוסף סני נהור תרגם אותם *Sunt qui*

dicunt Akilam seu Aquilam convertisse utrumque, nempe legem & Hagiographa, alii verò R. Josephum Caccum. Priorem conjecturam ut levem & futilem supra refutavimus, & de posteriore non malè sentiremus, si aliquot antiquorum scriptorum auctoritate, ac rationum fulcimentis munita fuisset. Præcipuè obstat quod dicit

שניהם לא נמצאו ער פסוקי *Elias,*

התורה

de Chaldaicis Paraphrastis. 93

הַתּוֹרָה כִּי *Nulla versio versuum Pen-*
 תּוֹרָה *teuchi invenitur in nomine R. Josephi Caci,*
 תּוֹרָה *et si prius dixerat, quamplurimos versus*
 תּוֹרָה *juxta ejus paraphrasin citari in Gemarâ*
 תּוֹרָה *Babylonicâ . Sed quisquis fuerit auctor,*
 תּוֹרָה *sive R. Joseph Cacus, sive alius, hoc pro cer-*
 תּוֹרָה *to pronunciare ausi sumus, stylum ac ser-*
 תּוֹרָה *monis genus satis ac sufficienter indicare*
 תּוֹרָה *ipsius novitatem . Quod sanè certum*
 תּוֹרָה *indiciu inveniendi sæculum auctoris quo*
 תּוֹרָה *florebat, semper ac meritò quidem, existi-*
 תּוֹרָה *mavimus. Unde fallit ac fallitur (a) Helvi-*
 תּוֹרָה *cus, qui dicit hunc Paraphrasten non alio*
 תּוֹרָה *genere sermonis uti. Nam ut prius diximus,*
 תּוֹרָה *etsi in aliquibus locis cum Jonathan con-*
 תּוֹרָה *veniat, in cæteris tamen maximè differt;*
 תּוֹרָה *unde opinamur hunc Paraphrasten Hiero-*
 תּוֹרָה *solymitanum, cum suam Paraphrasin ador-*
 תּוֹרָה *naturus esset, præ manibus habuisse Jona-*
 תּוֹרָה *thanaam, quod alterum argumentum est*
 תּוֹרָה *ipsius novitatis. Quam præterea confir-*
 תּוֹרָה *mat mentio istius diræ famis in Levit. xxv i*
 תּוֹרָה *v. 29. quæ accidebat in obsidione urbis*
 תּוֹרָה *Hierosolymitanæ; à Romanis scilicet factâ,*
 תּוֹרָה *etsi sunt aliquot eruditi viri qui de obsidi-*
 תּוֹרָה *one Babylonicâ intelligi volunt.*

מַה בִּישׁן אֵינוֹ הוֹבִיָּא וּמַה כּוֹרִין אֵינוֹ
 חֲטִיָּא דְגַמְמוֹ לֹאכְהֵתָן בִּירוּשָׁלַם לְמִיכָל
 בֶּשֶׁר

(a) de
 Chald. Pa-
 raphr. cap.
 2. p. 11. 3
 cap. p. 15.

בשר בניהן ובנחתון *annon mali sint*

peccatores? nonne rebellârunt offendentes?

causam praeberunt patribus in Hierosolymis

ut comederint carnem filiorum suorum ac filiarum.

In obsidione ultimâ hanc famem accidisse

rectè conjectati sumus: nam in eâ ob defectum

ciborum filios suos devorare coacti

erant, ut nos docet (a) *Iosephus*, qui tunc

temporis *Hierosolymis* vixerat. Nisi quis

dixerit, istam famem intelligi quam *Agabus*

Propheta fore prädixerat, ut nos docet

Sanctus Lucas, *Actor. cap. i. v. 28.* quod est

minus probabile, quia hæc fames tempore

Claudii Caesaris accidebat, ut in isto com-

mate additur. Præterea multas fabulas re-

censet hoc *Targum* ex *Talmude*, quas

frustra in *Targum Pseudo-jonathano* qua-

ras, quod diversitatem utriusque fortius

probat. Vnde manifestè sequitur hoc

Targum esse *Talmude* recentius, quod

Elias Levita subdubitare videbatur. אבל

מן חבור התרנים ירושלמי על התורה

ועל הכתובים לא נודע לנו אם היה

קודם חבור התלמוד או אחר כך

Minimè nobis constat de tempore quo exar-

(a) *De bello Judaico*
lib. 7. cap.
20. et 21.

de Chaldaicis Paraphrastis. 95

an fuit Paraphrasis Hierosolymitana legis
Hagiographorum, an ante compositionem
Talmudis Hierosolymitani, an verò post.
Hæc paraphrasis, ut mihi quidem videtur,
est interrupta ac mutila, ac fragmen-
tum cujuspiam integræ versionis, ut rectè
censet (a) *Helvicius*, si strictius loqui veli- (a) 2. cap.
mus; etsi ipsissima verba quæ in *Targum* p. 9.
Pseudo-Jonathaneo quandoq; retineat, & in
medio versiculi deficit, totum versum nem-
pe non interpretando, quod etiã non rarò
accidit. Hoc enim genio auctoris attribu-
endum est, qui sollicitior erat de sensu
intimo quàm de nudo verborum contextu.
Utcunque quod diffiteri nolumus, Sacrum
textum multis in locis illustrat, prout vi-
debimus quando de usu harum paraphra-
sium in sequentibus differemus. Duplex
olim fuisse *Targum*, quod nomine ac titu-
lo *Hierosolymitano* insignitum erat, non
possim quin concedam; dum alterum
quod jam non extat, in allegationibus *R.*
Davidis Kimchii passim citari invenio, (b) In *Tal.*
quod etiam luculentè probat (b) *Christia-* mud part. 1
nus Gerson è *Judæo* factus *Christianus*, cu- cap. 30.
jus fragmenta videre licet in editione *Vene-*
ta, anno *Judaico* minoris supputationis, mil-
lesimo omisso, 3550, quæ super aliquot ver-
sus

sus Geneseos & Deuteronomii geminum Targum Hierosolymitanum attulit, at utrumque nunquam perfectè extitit. sed de Targum Hierosolymitano haec tenet.

ne
m
r
7
p
ß
DE
T
Z
T
t
b
h
II
mu
cit

DE TARGVMISTA HAGIOGRAPHORUM.

CAP. V.

P Araphrastes Hagiographorum non idem cum isto, qui transtulit Pentateuchum, neque cum Aquila. יסר׳ saepe ponitur contractè in Talmude ac scriptis Rabbino- rum pro יסר׳. R. Josephus quare dicitur סני נהור. Frequens mentio hujus Josephi in Talmude. R. Josephus acris Christiana Religionis hostis, vixit post editum Talmud Hierosolymitanum. Laudatur à Zacuthio ob peritiam artis Grammaticae. Targum Chronicorum hactenus non editum. Duplex olim Targum Hagiographo- rum. Duplex Targum in librum Esther bodie extat. Plurima errorum monstra in hoc Targum passim occurrunt.

I AM de Targum Hagiographorum dicendum restat, quod Jonathan supra abjudicavimus. Hoc saepe, quod dissimulare non licet, nomine Hierosolymitani citari invenimus, quasi idem esset Penta-

H

tenchi

tenchi ac Hagiographorum Paraphraſtes. Sed frustra ſunt, qui ita ſentiunt, cum ipſe ſtylus ſatis arguat diverſitatem. Sunt alii qui apud Eliam Levitam, qui id Akila proſelyto attribuendum cenſent, quibus ipſe ferè aſſentitur, אמר מצאתי כברשית

וכא הרכה פסוקים מכתובים גם מנביאים מתורגמנים בשם עקילם

Sanè reperimus in Beresiſth Rabba, h.e. myſtico commentario in Genefin,) verſus aliquot tum ex Hagiographis tum ex Prophetis tranſlatos fuiſſe in nomine Akilæ. Sed hoc erroris portentum ſuprà refutavimus. Aquila enim non tranſtulit Chaldaicè ſed Gracè, cujus verba Græca, ut opinor, aliquis Judæus majoris auctoritatis cauſa Chaldaicè reddidit. Sanè Elias ipſe nihil certi de ipſo auctore pronunciare aude, ſed tantum opiniones aliorum recenset, in

prefatione Proſaica ad Tiſbi, הנה לא נודע לנו מי הוא המתרגם של כתובי' יש אומרים שהוא רבי יוסף ויש אומרים שהוא עקילם הנר ויש אומרים שהוא יושלם' שתרגם התורה וגם שמו הוא פלא

Ecce nos ignoramus quis interpret erat Hagiographorum. Sunt qui dicunt Akila

lam

de Chaldaicis Paraphrasis. 99

nam *propheta* sunt qui dicunt *R. Josef*, sunt
qui dicunt *paraphrastem Hierosolymitanum*,
qui interpretatus est *legem*; nomen verò
quod adhuc nobis non constat. Non est quod
hic quisquam pertendat *Typothetarum*
ponendo *pro* vocabula
enim præsertim propria, ut nomina viro-
rum ac locorum, decurrari solent, ut in nu-
mera exempla in utroque *Talmude* te-
stantur. Sic scripiere omnes *Judei Babylonis*
abbreviatè *pro* compendii cau-
sa, & quia pserè est *divinorum*, sine ullo
maledicendi ac blasphemandi studio aut
respectu, etsi eorum maledicta posteritas
has tres literas dirissimæ blasphemiae ab-
breviaturam facit. Hæc compendiosa pro-
priorum nominum contractio ulterius
confirmari potest, quod *Josephus filius*
Mariae, ab *Evangelistâ Mach. xvi. v. 6*
appellatur *Jose*, ut ostendit vir erudi-
tissimus, & de me optimè meritus D. E D-
M V N D V S C A S T E L L V S S T D
in primo tomo *Lexici athenico*,
operis diffusissimæ eruditionis, nec un-
quam satis laudandi, quo nemo carere
potest, qui *linguas Orientales* callere vellet,
in radice *pro* pag. 1622. Hinc *R. Josef*, seu
Josepho, (eadem enim persona utroque
denotatur nomine) hoc *Targum* ascribit

tota ferè *Judeorum* schola; quod rectè factum non dubitamus.

Hic à Talmudicis frequentissimè appellatur סני נהור. Quæ verba naturali ac genuino suo sensu denotant *lumine abundantem*, h.e. *luminosum*. Doctissimus (a) *Buxtorfius R. Josephum* ita appellari vult, quia luscus erat. Ipse

(a) *Lexic. Talmud: in תרנון*
p. 2644.

verba ista נהור ארררררr intelligi debere puto. Quod olim censebat incomparabilis (b) cap. 18. *Scaliger* in (b) libello aureo quem scripsit contra *Triherasium Serrarii*, cujus verba omnino digna sunt, quæ hic apponantur; סני נהור אררררr *luminosus, pro cæco qui lumen non habet. Inde Magistri, quum aliquid נהור אררררr dictum volunt, hoc vocant סני נהור על ררר*. Hæc *Scaliger* eruditè, ut solet omnia. Illum cæcum fuisse, quamplurima in *Talmude* testantur loca. Sic cap. 1, *Baba Kama* memoratur *R. Joseph מחררר* interpres, & in 1. capite *Megilla*, ubi à commentatore hoc *Targum* præcipuè attribuitur *Iosepho אחררר לפי כקיאחרר* propter frequentem exercitationem in hoc interpretandi genere: etsi non desunt qui in 1. cap. *Baba bathra* hoc opus attribuerunt *R. Shisat*, qui etiam cæcus erat, ut monuit (c) *R. Azarius*. Frequentem hujus *R. Iosephi* mentionem fieri in *Talmude*

(c) *Meor Enajim* p. 146.

Babylonico

de Chaldaicis Paraphrastis. 101

Babylonico notarunt R. Azarias & (d) do-
ctissimus Cocceius. Nos etiam lectione no-
strâ pancula loca observavimus, ut in (e)

(d) in not.
ad excerpt.
Gem. Sanh.
p. 326.

Moed Katon אמר רבי עקיבא

(e) cap. 3.
fol. 28. p. 2.

תנומיה דהא קרא לא היה ידענא

dixit R. Ioseph, nisi Targum hanc scriptu-
ram explicasset, nondum cognovissem. Sic in

(f) cap. 11.
fol. 94. f. 2.

(f) Sanhedrin eadem loquutio frequentis-
simè occurrit. Dilucidius (g) R. Iom Tob fi-
lius Abrahami in glossâ ad Megilla cap. 1.

(g) Apud
En Israel
fol. 141.

הא דאשכחן לרב יוסף דעסיק ומיירי

בחרונים שובא בכל דוכתא משום

היה סגיא נחור ולא היה יכול ללמוד

רבנים שנכתב על פה ולפיכך

היה קורא הפסוקים בחרונים שהוא דבר

פח Ecce reperimus R. Iosephum qui in

ovuni loco valdè occupatus est in Targum

quod docet, quoniam verò lumine cassus fuit,

non poterat discere ea qua scribebantur, per

oralem traditionem, idcirco legit versus

Chaldaicè, hoc enim fit per oralem traditio-

nem. Multum lucis mutuari possunt hæc

verba Iom Tob aliquantulum obscura ab

(h) R. Ieshua, רבי שבכתב אי אחר

(h) Hali-
choth Olam
cap. 1 p. 12.

רשאי לומרן על פה רבנים שעה

הפה

הפך את אחרי ראיה לכותב בכתב

h.e. ex versione viri clarissimi Constantini Lempereur; verba qua scripto tradenda, non licet tibi voce eadem tradere, ut verba qua voce tradenda sunt, scripto tradere non licet. Rationes hujusce subtilitatis exinde nobis non vacat exscribere, neque enim tanti esse judicamus.

Hunc Paraphrasten vixisse conjectamur circa trecentesimum post secundi templi everfionem annum, post editum *Talmud Hierosolymitanum*, ejus enim expressa occurrit mentio, Cantic. 1. c. v. 3. & Thren. c. 12. v. 14. *ששה סדרים משנה ותלמוד*

Sex ordines Misnae & Talmud. Ut mecum

(i) 1. 8. cap. 24. sentiunt (i) *Galatinus*, & episcopus *Nebisensis* in *Octaplis suis*, ac *Sextus Senensis*,

qui illum floruisse scribit circa annum Christi quadringentesimum. Vnde id quod auctores additionum apud *R. Azarium* c. XLV. hac in re dicunt, a veritate alienum esse, confidenter pronunciare licebit. *אחד מן הדתאים חקן* unus è doctoribus *Misnae* composuit *Hagiographa*, cum post *Misnam* longè factum fuisse hoc testimonium dilucide probat. Hic *R. Iosephus* fuit acerrimus *Christiane Religionis* hostis, unde non mirandum si in aliquibus locis ejus

versio

de Chaldaicis Paraphrastis 103

versio Christianismi odium sapiat, etsi alicubi argumenta de *Messa* nobis suppeditat, invitus quasi ac aliud agens, quibus infidelitas ac pertinacia *Iudeorum* abundè refelli potest, ut statim videbimus. Non dubitem quin vir fuit variæ eruditionis, ac artis Grammaticæ insigniter peritus, quo nomine commendatur (k) à R. Abrahamo Zacuthio, etsi non rarò de barbarie locutionis queri cogimur. Sed hoc vitium fuit temporis, potius quàm personæ. De hoc *Targum* rectè censet R. Azarias, sol. 54.

ה' כאשר עברתי על החרנום
הנוכר מצאתי במקומות רבים שהיה
מאריך ברכרי פעם על צד הכאור פעם
רדך'דרש' quando percurri paraphrasin
Hierosolymitanam, inveni multis in locis authorem sua verba dilatasse, quandoque per modum expositionis literalis, quandoque mystica. Huius Paraphrasis in omnes libros Hagiographorum completè extat, si excipias pauca *Ezra* & *Danielis* capita, quæ originaliter ab ipsis Chaldaicè scripta erant, & libros *Chronicorum*. Horum tamen versionem Chaldaicam inter alia continet manuscriptus codex qui olim ad *Erpenium* pertinebat, quem cum cæteris venerandæ

antiquitatis libris post mortem ejus emittit ac dono dedit Bibliothecæ *Academiae Cantabrigiensi*, *Dux Buckinghamia*, tunc temporis *Cancellarius*. Eundem vindicare Authorem hoc *Targum* recta ratio ac similitudo styli (quantum ex levi inspectione judicare possum) satis arguunt. Neque enim verisimile mihi videtur *R. Josephum* omnes alios libros, hisce *Chronicorum* omissis, convertisse. Sed melius judicabunt eruditi, quando extabit hoc *Targum* in appendice ad *Byblia Polyglotta* eruditissimi ac præstantissimi *Waltoni*, ejus editionem ac versionem procurante viro doctissimo ac amicissimo, *Samuele Clerico* hujus *Academiae* celeberrimæ *Architypographo*.

Ut de *Targum Hierosolymitano* diximus, illud nempe duplex fuisse, sic idem necesse est ut dicamus de *Targum Hagiographorum*: nam *Elias Levita* in suo *Tifbi* in radice פס verba citat, quæ jam in nullo *Targum* diligenti investigatione reperiri

(1) fol. 33. possunt. Et (1) *Zacuthius* probat dari *Targum Hagiographorum* ante *R. Josephum Cæcum*, unde de diversis Paraphrasibus necessario concludendum. Nam duplex *Targum* in librum *Esther* hodie extat integrum ac prolixum satis. Alterum appellant תרגום שני על מגלת אסתר *Targum*

gum

de Chaldaicis Paraphrasis 105

gm secundum in volumen Esther, in quo memoratur historia Alexandri magni, & Antiocbi Epiphanis, cap. i. v. 3. Elias Le-

וְנִמְצְאוּ עַל מְנַלַּת אֶסְתֵּר שְׁנֵי תַרְגּוּמִים וְקוּרִין לַתַּרְגּוּם שְׁנֵי תַרְגּוּמִים

ירושלמי Duo Targumim inveniuntur in libellum Esther, quorum posterius appellatur Hierosolymitanum. Quod de nomine posterioris scribit Elias, à nullo alio Rabbino observatum hactenus prospexi, sicut & illud in eodem prologo Meturgemano.

הֵנָּה רַעֲתִי נוֹטֶה לְהֵאמִין שֶׁהַתַּרְגּוּם יְרוּשָׁלְמִי אֵינוֹ אֱלֵא עַל אֵיב מִשְׁלֵי חַלִּים וְלֹא עַל חֵמֶשׁ מְנַלֹּחַ כִּי סִינָן רְבוּרָם אֵינוֹ מְכוּן יָחַד אֶף עַל־פִּי שֵׁשׁ בָּהֶם הִרְכָּה מְלוֹחַ מִתַּרְגּוּם יְרוּשָׁלְמִי כְּגוֹן לַחֹר מִטּוֹל אֲדוּם הֵיכְנָא וְרֹמִיָּהם מְכַל מְקוֹם הַמִּשְׁכַּת הַדְּבָרִים אֵינִם מְכוּנִים בְּלִשָּׁן

Ipsa credidim paraphrasin Hierosolomitanaam esse tantum in Job, Proverbia, & Psalmos, & non in Megilloth, seu volumina. Quia stylus in iis longe dispar est, quamvis enim in illis occurrunt quamplurima vocabula è Targum Hierosolymitano, ut לַחֹר מִטּוֹל אֲדוּם הֵיכְנָא

& similia, nihilominus hac consecratio verborum in dialecto non respicienda est. Unde est quod in suo *Meturgeman*, quando verba *Chaldaica* interpretatur è *Megilloth*, nomine Paraphraseos absolute citat; è cæteris libellis, nomine *Targum Hierosolymitani*. Hæc ille, quæ sanè nos per omnia non admittimus, neque differentiam styli percipere possumus. Vnde unius viri opus istam paraphrasin quæ hodie exstat, asserere non veremur. In hoc *Targum* occurrunt plurima portenta de duplici *Messia*, de lamentatione Dei, de ascensione *Mosis* in coelum, aliaque monstra errorum quæ inter legendum lector facile observabit.

CAP.

CAP. VI.

De Integritate horum

TARGVMIM.

Varietates literarum ac dictionum in Targumim agnoscuntur. Hujus varietatis causa, non punctationis sed Masora defectus. Judei hasce Paraphrases Chaldaicas non corrupere.

A Nequam ad investigationem auctoritatis ac usus harum Paraphrasium descendamus, operæ pretium fore judicamus, si, an hodie manent integræ, strictiori scrutinio inquiramus. Non dubitandum fanè quin commune librorum factum passæ sunt, neque enim tale privilegium immunitatis ab errore ad aliquem codicem, si modò sacrum ac divinum excipias, pertinere, sera posteritas dolenter ac invito agnoscit: hinc tot in exemplaribus dictionum ac literarum varietates, quæ acciderunt, si *Elie* in prologo *Meturgetmanico* credendum, לפי שכל ספק המתתמים כתבו התרגומים כלי נקד

כי

כי לא היו נמצאות והראיה עוד כי
המסאחרת הישננה מאד כלם בלתי
נקוד כי לא נקדום בעלי המסורה כמו
שנקדו כל כד' הספרים אלא אחר כן זמן
רב ננקדו על יד יחיד או רבים אנשים
quia Paraphraste

scripserunt suas versiones sine punctis, quae
tum non inventa erant, ratio est quia omnia
exemplaria antiqua sunt absq; punctis, non
enim ea punctarunt Masorethe, sicut biblia,
sed longo post tempore punctantur, ab uno aut
multis nullius fama, pro libitu suo. Sed pun-
ctationis defectus mihi quidem non vide-
tur causa tantæ varietatis, quæ in optimis
editionibus apparet, literis non tantum ad
quas solum puncta spectant, sed etiam di-
ctionibus ac sententiis integris differenti-
bus. Veriorem ergo causam subodoratus
est idem (a) Elias in 3^a præfatione Prosa-
icæ ad Massoreth Hammasureth, nempe de-
fectum Masora.

(a) Oker.
ה 8.2.

בלי ספק לולי באו בכך
מליחה החרדה ונעשית התורה כשת
תודות ולא היו שני ספרים ככור ספרי
המקרא שהיו מסב מים יחד כאשר
קרה לשאר ספרי המחברים והלא תראה

כמה

כמה חלופים ושנויים נמצאו בחרגים
 אונקלוס *Proculdubio nisi venissent Mas-*
sertha, consumpta esset placenta (allusum est
 elegantissime ad Reg. 17. 13, 14.) & facta
 fuisset lex quasi duae leges: nec essent bini
 codices in totâ scripturâ sibi invicem consen-
 nientes, sicut accidit libris aliorum aucto-
 rum. Nonne vides quot varietates ac muta-
 tiones reperiantur in Targum Onkeli? Hæc
 ille, qui tamen ac etiam alibi scribit, *Ma-*
soram fuisse, in Targum Onkeli, נמצאים
 קצת אנשים שהשניחו בו וכתבו עלין
 דבר מה ולא מצאתי חועלת רב גם
 נעשה עליו המסורה ולא ראיתי עד הנה
 אבל על נביאים וכתובים לא היה פועל
 פה ומצפצף ואין דורש ואין מבקש אלא
 אמרו יהי מונח עד שיבוא אליהו *Erant*
aliqui qui de Targum Jonathanis solliciti e-
rant, & de eo aliquid scripserunt, quæ pa-
rum utilia sunt. De eo scribitur Masora,
quam hucusque non vidi. At nemo fuit, qui
de Targumim in Prophetas & Hagiographa
suum os aperuit, vel missitari olim ausus
fuit, nemo inquisivit & indagavit. Sed
omnes dixerunt, hoc reservabitur ad usque
tempora Elia. Accedunt temporum edaci-
 tas,

tas, Typographiæ defectus, ac librariorum
oscitantia, quibus perpensis, nemo mira-
bitur tot errata in his Paraphrasibus repe-
riri, quod olim ingenue agnovit (a) do-
ctissimus *Maimonides*.

(a) *More*
Neboch. 1.
p. cap. 48.

Jam hoc concessio, fuerunt aliquot eru-
diti viri superiori seculo, qui *Judeos* ver-
siones hæc interpolasse, ac corrupisse,
quia *Christiana* religioni nimis favebant,
totis viribus contenderunt. Quod sanè
non rectè dictum fuisse putamus, tum
quia *Judeos* à tali adulteratione codicū ali-
enos convincit ista reverentia quam exhi-
buerunt semper hæc versionibus, tum
quia si hoc ab illis factum fuisset, non adeo
manifesta loca de *Messia*, quibus eorum
pertinacia ac incredulitas pertundi pos-
sint, reliquissent. Gens superstitionissima
veterum scripta immutare maximè abhor-
rebat, nec unquam ausa est. Hinc id quod

(b) *de ar-*
can. Cathol.
verit. l. 2. c.
1.

(b) *Petrus Galatinus* se vidisse testatur in
Targum super *Isa. cap. 6. v. 3.* prorsus dubi-
ravimus, an ita inveniendum esset in anti-
quis exemplaribus, nempe *שׁוֹמֵר שְׁמֵי ה' אֱלֹהֵינוּ* Sanctus
Pater, sanctus Filius, sanctus Spiritus san-
ctus. En luculentum de pluralitate divina-
rum Personarum testimonium! Quidni di-
camus aliquem *Judeum* ad fidem *Christi*
conversum

de Chaldaicis Paraphrastis. I I I

conversum hunc locum interpolasse? pia
intentione adducendi *Judeos*, qui hanc
paraphrasin multum reveriti sunt, ad fi-
dem tanti mysterii quod credendum est
omnibus *Christianis*, qui aliter non ita no-
minandi sunt, & quod *Judaei* adeo præfra-
ctè negant: sedn ihil statuimus.

CAP. VII.

De Auctoritate
TARGUMIM.

CAP. VII.

*Auctoritas Targumim tum respectu Iudeo-
rum, tum Christianorum. Jonathan ap-
pellatur חקדק. Iudaici commentatores
rarò dissentiunt ab hisce Paraphrastis.
Auctoritas Targumim à Christianis non
est in dubium vocanda.*

DE auctoritate harum paraphrasium
pauca dicere nobis ex officio incum-
bit, ubi aliquis faciliè perspiciat hanc aucto-
ritatem duplicem subire considerationem,
tam respectu Iudeorum quàm Christiano-
rum. Quod ad Iudeos spectat, non opus
est ut multis demonstrem id ita se habere,
cùm solenne est Rabbini, puta inter cæte-
ros, Maimonidi, ac R. Solomoni Jarchio, in
interpretandis sacrae Scripturae textibus,
ad hosce Paraphrastas semper recurrere
tanquam ad oraculum. Nicolaus Lyranus
in commentariis super 8 cap. Isaia; transla-
tio Chaldaica quæ apud Hebraeos dicitur
Targum, est tanta auctoritatis apud eos, quod
nullus

de Chaldaicis Paraphrasis 113

nullus fuit ei ausus contradicere. Sic in Gen. 49. cap. Eadem fere verba habet Raimundus Martini 2. parte Pugionis fidei cap. 4. sect. 1. Paulus Burgensis in 4. Gen. Translatio Chaldaica tanta auctoritatis est sicut textus. De Jonathan particulatim loquitur (a) Galatinus, tanta apud eos est auctoritatis, ut non solum ei nemo contradicere audeat, sed non minus quoque fidei, quam ipsi textui passim omnes eidem adhibeant, tum ob viri sanctitatem ac peritiam, tum maxime ob ipsius interpretationis expositionisque veritatem, ideo quoties cum aliquod ambiguum aut difficile intellectu in textu sacrorum librorum inveniunt, semper ad eandem translationem, atque enucleationem recurrunt. Hæc ille. Hinc in titulo Pentateuchi editionis Veneta Jonathan appellatur שון הקדוש sanctus quo titulo etiam insignitur R. Jehuda, qui *Misnaïoth* in unum corpus collegit. Si alicubi ergo dissentiant à Paraphrasis, hoc modestè faciunt, aliquid quod illorum famam lædere possit, proferre non ausi. Aben Ezra in præfatione rythmica ad commentarium in *Pentateuchum*, ומתרגום חזקיה ארמית תרגום אמת וכאר לנו כר נעלמות ואם רלק במקומות אחר מדרשים ידענו כי יחד ממנו ידעו השרשים

השרשים רק חפץ להוסיף טעמים
אחרים כי פשוטו כינהו אפילו הנועד
כמו עירה שלא תרנס כנן אחון

Qui interpretatus est legem Chaldaice, verè interpretatur, & exposuit nobis abscondita, et si aliquibus in locis mysticas expositiones secutus est; scimus enim quòd cognovit radices melius quàm nos, idcirco voluit addere sensus alios, quia literalem sensum etiam intelligunt obbrutescentes, ut Gen. 49. 11. non interpretatus est עירה pullum asina. Hoc de maximâ parte Judæorum intelligi vellem, nam Hispanienses Judæos non ita harum paraphrasium auctoritatem revereri, docet nos Gerardus Veltvicius, אנוכי התכונן

כי גם כפרדים אין נשענים על אמרת
חרנס כי הנה ראו תבול כינו ובין
המקרא *Ego intellexi Judæos Hispanos non innixos fuisse veritati paraphraseos, eo quod viderunt discrimen esse inter eam & Scripturam.*

An verò à Christianis auctoritas *Targumim* aliquo in loco habenda est, immeritò dubitatur. Scio *Pfefferkornium Hogostrium* aliosque insulos Monachos hisce omnem auctoritatem abrogavisse; sed non mirum

de Chaldaicis Paraphrastis. 115

mirum est hos ita sensisse, qui omnes *Hebraeorum* libros abolendos maximè cupiebant. Quibus adjungendum censeo (a)

Serrarium, cui talia verba excidisse miror, ^(a)
neque Talmud, neque Targumim, neque ^{de Rabb. l.}
verò Rabbini, qui post Christum Dominum ^{1. cap. 33.}
suâ perfidiâ ac cecitate contumaces perstiterè, magnam apud nos auctoritatem obtinere possunt aut debent. At æquior judex sanè aliter sentiet, cùm perpendet usum non solum contra Judæos, sed etiam respectu melioris ac facilioris intelligentiæ Sacri textus, ut jam à nobis restat ostendendum.

De usu * TARGUMIM.

CAP. VIII.

Chaldaica Paraphrasæ optimè demonstrant integritatem textûs Hebraici. Refellunt pertinaciam Judæorum. Illustrant difficiliora loca Scripturæ. An Christus sit intelligendus per משיחא.

VSus Chaldaicarum paraphrasium multiplex est, ac variè se diffundit.

I ad probandam integritatem textûs Hebraici contra illos, qui Judæos cum paulò post tempora Hieronymi ob odium Christianæ religionis corrupisse contendunt. Nam ut olim in codice Hebraico, cum Onkelos ac Jonathan suas versiones adornarent, legebatur, sic hodie etiamnum legi, docet harum versionum cum originali textu convenientia. Unde pessimè ac prorsus ἀπιστοῦσθαι ex paucillâ diversitate translationis Onkeli, (a) Morinus infert corruptionem codicis Hebræi.

(a) 4. Exercit. in Pent. Samar. cap. 5.

2 Magni usus sunt contra Judæos, quorum pertinacia ex his optimè refelli possit; quamplurima enim loca quæ isti de Messia negant intelligi, in his paraphrasibus clarissimè

de Chaldaicis Paraphrastis. 117

rissimè exponuntur. Gloriatur *Elias* in sua præfatione ad *Meturgeman* se omnia

ista loca אשר נזכרים בתרגום שלהם שם

משיחיהם יותר על חמשים in quibus

occurrit nomen *Messia*, quæ sunt supra

quinquaginta, in radice משה collegisse. At

(a) Cl. *Buxtorfius* longè plura adduxit loca. Unicum exemplum dabo. *Isaia* caput

(a) *Lexicon*
Rabb. vo
cab. משה

LIII. cujus lectione se ad fidem *Christia-*

nam conversum fuisse *Joannes Isaacus* libra

adversus *Lindannum* testatur *Judei* mirificè

tergiversantur, nè de *Messia* intelligere-

tur, unde quilibet commentator habet

diversam interpretationem. (b) *R. Solo-*

mon *farchi* de *Jacobo* exponit, *R. Saadias*

Gaon de *Jeremia*, *R. David Kimchius*

de captivitate *Israelis*, *Abarbinel* de rege *Josiâ*, at *Jonathan* rectè

ac verè de *Messia* הא יצלה עברי משיחיהם

ירום ויסני ויחקוף להרא Ecce prospera-

bitur servus meus *Messias*, extolletur, cre-

sciet, ac invalescat valdè. *Targum Hie-*

rosolymitanum ac *Jonathaneum* multis cir-

cumstantiis textum illustrent, ut *Gen. cap.*

4. v. 8. Dixit *Cain* ad *Abel* fratrem suum, 380.

(b) *V. The-*
mon *farchi* de *Jacobo* exponit, *R. Saadias*
Gaon de *Jeremia*, *R. David Kimchius*
o'ogiam Ju-
daicam
Hullii p.
383. qui hoc
vaticinium
de Christo
a corruptelis
Judaorum
præclare
vindica-
vit.
V. Cocceii
not. in *Gen.*
Sanhedr. p.
380.

& dixit Abeli, Intelligo ego, quod per miserationes creatus est mundus, sed non secundum fructus operum bonorum gubernatur, & acceptio est facierum in iudicio: propter quid accepta est oblatio tua, oblatio vero ex me non recepta est cum beneplacito? Respondit Abel, & dixit Caino, In miserationibus creatus est mundus, & secundum fructus bonorum operum gubernatur, & acceptio facierum non est in iudicio, & propterea quod fuerunt fructus operum meorum meliores tuis & pretiosiores tuis, recepta est cum beneplacito oblatio mea. Respondit Cain, & dixit Abeli, Non est iudicium, nec iudex, nec seculum aliud, nec dabitur merces bona iustis, nec ultio sumetur de improbis. Respondit Abel, & dixit Caino, Est iudicium, & est iudex, & est seculum aliud, & dabitur merces bona iustis, & ultio sumetur de improbis, & propter harum rerum causam contendebant super faciem agri, & surrexit Cain contra Abel fratrem suum, & fixit lapidem in ejus fronte, & interfecit eum. Sic Exod. 20. cap. & in quamplurimis aliis locis, quae iustum ac peculiarem requirunt tractatum. Sed de usu ac auctoritate horumce Targumim plenius scripsere Christopherus Helvicius, ac Franciscus Lucas Brugensis, qui hoc precipue agunt, ad quos Lectorem remitto.

de Chaldaicis Paraphrastis. 119

remitto. Omnino enim fuerit præter nostrum institutum, hac in re diutius immorari.

Non desunt qui tres personas S. Trinitatis subsistentes in unâ eâdemque essentiâ contra Judæos ex Targum Onkelitano probare satagunt. De Patre ac Spiritu sancto satis patet, ac Christum intelligi volunt per ista frequentissima vocabula מִמְרָא

וְדַבְרָא uerbum Dei, sic Helvicus, * Rittangelius, & Nicolaus Snelneccerus qui brevem libellum edidit, in quo instituitur collatio locorum textûs biblici & Chaldaica paraphraseos, in quibus Paraphrastæ usurpant hanc phrasin ad exprimendum filium Dei, item eorum in quibus reperitur nomen Messiae. Hujus libri posteriorem partem, ni fallor, transtulit ex dictionario Chaldaico Elia Levita. Vt in Gen. 3. 22.

in Targum Hierosolymitano וַיֹּאמֶר מִימְרָא דִּי יְהוֹשֻׁעַ אֱלֹהִים הָאָדָם דְּבִרִית יִתִּיה יְחִיד בְּנוֹ עֲלָמִי הֵךְ מָה רָאנָה יְחִידִי מִשְׁמִי

מְרוֹמָא Et dixit verbum Domini, Ecce Adam quem creasti est unigenitus in mundo, sicut ego unigenitus sum in cælis excelsis. Et sic quam plurimis in locis quæ (b) Helvicus (h) cap. 9. etiam enumeravit, quibus secundû illû necesse est personam verè subsistentem intel-

* in notis in
librum Jer-
zira.

120 *Diatriba de Chaldaicis &c.*

ligi. Sanè nullus *Christianus* ignorare potest, Sanctum *Ioannem*, *Christum* filium Dei, secundam personam *Sacro-sancta Trinitatis* appellare *אֱלֹהִים*, quod vocabulum ac locutionis formulam aliquis dixerit desummi è *Psal. 33. v. 6. Verbo Iehova cœli facti sunt*, &c. quod tamen ab omnibus non conceditur. (c) Phrasis sanè erat circa tempora *Messie* vulgarissima, quâ ipse *Messias* insigniebatur. Accedit huc quod interpretes *Chaldaicus* nunquam reddidit *רַבֵּר* per *ממרא* sed *פתגמא*. Sed hac in re prorsus *אֱלֹהִים* nihil determinaturus, sed iudicio cuiuslibet Lectoris relinquo.

(c) V. eru-
ditissimas
annotatio-
nes Cl.
Hammon.
diuæcipu-
in Luc.
cap. 1. v. 2.

ננמר ספר חרנומים
ברוך אל אב תנחומים

FINIS.

